

▲ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır. **DIPLOMAT** Heydər Əliyev

№ 19 (483) 18 - 24 May, Gûlan sal. il 2022
 Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
 Hêjaye:

Səh. 2

Azərbaycan və Litva prezidentlərinin görüşü olub

Səh. 10

NY li ser daxwaza Nêçîrvan Barzanî ji bo kêşeyên Hewlêr-Bexdayê nûnerekî taybet destnîşan dike

Səh. 9

Serok Mesûd Barzanî 60 sal berê tevlî rêzên Pêşmergeyê Kurdistanê bû

Səh. 12

Kürt ve Kürdistan tarihinin kaynakları

Səh. 18

Leyla Qasim'in ardından 48 yıl: Ölümümle binlerce Kürt uyanacak

Səh. 10

Ez û 6mîn KONFERANSÊ FOLKLORA KURDI LI ZANKOYA ZAXO!

Səh. 10

Li ser biryara Serokwezîr Barzanî, dê nexweşên Talasîmanyê werin dermankirin

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

Səh. 5

Kürdlər və Kürdüstan

Səh. 8

Kurdên Xorasanê

Səh. 11

Amerîka: Em bi hevkarîya Kurdistanê serbilindin

Səh. 10

Dərdli LAÇIN dəyərli şairlərimizin qələmlərində!!!

Səh. 4

Несколько слов о курдском национально освободительном движении

Səh. 20

Səh. 13

Sykes-Picos Antlaşması 106 yaşında: Kürt ve Kürdistan...

Səh. 10

Wezîra Holanda ya Kurd: Hikûmeta Holanda soza alikariyên zêdetir daye...

Səh. 18

ABD'den Türkiye açıklaması

Səh. 6-7

Şamil Əsgərovun ölümündən on yeddi il keçdi

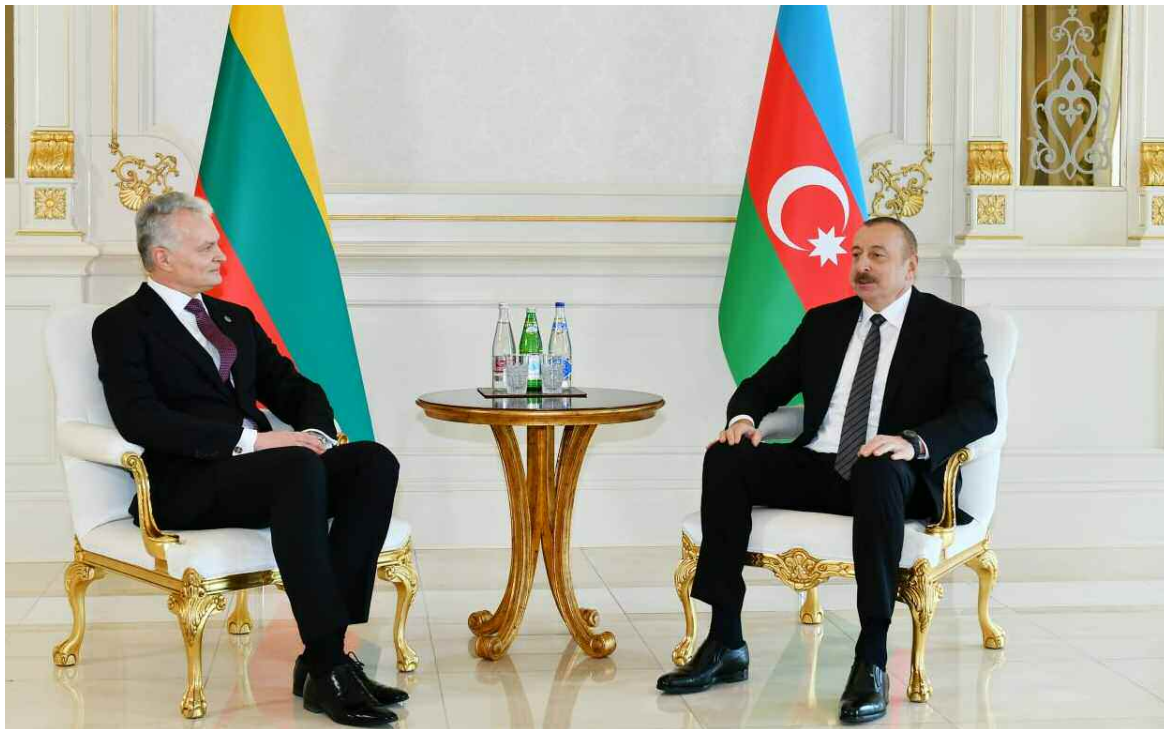
Azərbaycan və Litva prezidentlərinin görüşü olub

Mayın 18-də rəsmi qarşılama mərasimindən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nauseda ilə görüşü olub.

Litva Prezidentini salamlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

- Cənab Prezident, Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi görməyimə çox şadam və ölkəmizdə xoş vaxt keçirməyinizi arzu edirəm. Əminəm ki, səfəriniz ikitərəfli əlaqələrimizin inkişafına mühüm töhfə verəcəkdir. Biz əməkdaşlığımızın səviyyəsindən məmnunuq. Səfəriniz çərçivəsində bir sıra tədbirlər baş tutacaq ki, onların arasında biznes forum da var. İşgüzar dairələrimiz arasında praktiki fəaliyyətlə bağlı qarşılıqlı böyük maraq var.

Əlbəttə, siyasi əlaqələrimiz, siyasi dialoq və regional vəziyyət bu gün müzakirə edəcəyimiz məsələlər sırasındadır və mən həqiqətən də şadam ki, biz Bakıda görüşmək imkanı əldə etmişik. İki il bundan öncə bizim videokonfrans vasitəsilə görüşümüz oldu. Mən bu təşəbbüse görə minnətdaram, bu, bizim ilk tanışlığımız idi. Bu gün isə

Sizi qəbul etməyimdən məmnunam. Əminəm ki, özünü Azərbaycanın evindəki kimi hiss edəcəksiniz və buradan xoş xatirələrlə ayrılacaqsınız. Bir daha xoş gəlmisiniz, səfərinizin xoş keçməyini arzu edirəm.

Litva Prezidenti Gitanas Nausėda dedi:

- Sağ olun, qonaqpərvərliyinizə görə təşəkkür edirəm. Bu, ölkələrimiz arasında ikitərəfli əlaqələrin inkişafına əlavə təkan vermək üçün çox yaxşı fürsətdir.

Mən ümidvaram ki, biz bu potensialı müəyyənləşdirərək ondan istifadə edəcəyik. Buraya bizneslə yanaşı, ictimai həyatın müxtəlif sahələri də daxildir. Əlbəttə, regional təhlükəsizlik və Avropa İttifaqı ilə münasibətlər mühüm əhəmiyyət

kəsb edən məsələlər sırasındadır. Litva hər zaman Qafqaz ölkələri ilə Avropa İttifaqı arasında daha sıx dialoqu dəstəkləyib. Biz Şərq Tərəfdaşlığı layihəsini də güclü şəkildə dəstəkləyirik və bu məsələni də Sizinlə müzakirə etmək arzusundayıq.

İkitərəfli münasibətlərimiz və iqtisadi əlaqələrimiz əhəmiyyətlidir və şadam ki, mənə işgüzar dairələri təmsil edən nümayəndə heyəti müşayiət edir. Onlar xüsusi tədbirdə iştirak edərək, mümkün iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərini nəzərdən keçirəcəklər. Düzgün bilirsə, biz də orada açılış nitqi ilə çıxış edəcəyik.

Əlbəttə, mədəniyyət və təhsil sahələri də vacibdir. Bizim iki universitetimizin rektoru və digər universitetləri təmsil edən nümayəndələr də Azərbaycanda səfərdədirlər. Onlar müstəqil proqramları müzakirə edəcəklər ki, bu sahədə də əlaqələr daha yüksək səviyyəyə qalxsın.

Zənnimcə, ölkələrimiz arasında müəyyən coğrafi məsafə olsa da, xalqlarımız 1990-cı illərdən bəri mədəni əlaqələri yaxşı xatırlayır. Bu baxımdan, bu sahəyə də təkan verilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Prezident İlham Əliyev ICESCO-nun Baş direktorunu qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 20-də ICESCO-nun Baş direktoru Salim bin Məhəmməd əl-Maliki qəbul edib. Dövlətimizin başçısı ICESCO-nun Baş direktorunun keçən il Ağdam və Füzuliyə, bu il isə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşaya səfərindən məmnunluğunu bildirdi, Salim bin Məhəmməd əl-Malikin Şuşada təşkil edilən beynəlxalq konfransda iştirakını yüksək qiymətləndirdi. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın uzun illər ICESCO ilə səmərəli və uğurlu əməkdaşlıq həyata keçirdiyini vurğulayaraq, torpaqlarımızın ermənilər tərəfindən işğal olunduğu, eləcə də 44 günlük müharibə dövründə ICESCO-nun ölkəmizin ədalətli mövqeyini davamlı dəstəklədiyinə görə minnətdarlığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, biz istədik UNESCO-nun nümayəndələri də işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfər edərək ermənilərin törətdikləri dağıntıları öz gözləri ilə görsünlər. Lakin əfsuslar olsun ki, müharibənin bitməsindən il yarım-

dan artıq vaxt keçməsinə baxmayaraq, bu təşkilatın nümayəndələri həmin ərazilərə səfər etməyiblər. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, ermənilər tərəfindən ölkəmizə vurulan maddi ziyanın qiymətləndirilməsində və bunun beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında ICESCO-nun fəaliyyəti və onun ekspertlərinin iştirakı önəmli rol oynaya bilər. Dövlətimizin başçısı Bakıda ICESCO-nun Regional Ofisinin yaradılmasının əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi işində əhəmiyyətini qeyd etdi, bu təşkilatın Azərbaycanın haqq işinə göstərdiyi dostluq və tərəfdaşlıq dəstəyinə görə bir daha təşəkkürünü bildirdi.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını ifadə edən ICESCO-nun Baş direktoru işğaldan azad edilmiş ərazilərə bundan əvvəlki səfərini xatırladaraq, həmin səfər zamanı orada gördükləri mənzərənin onları çox məyus etdiyini bildirdi, həmin ərazilərdə kütləvi dağıntıları, hər şeyin yerlə-yeksan olduğunu gördüklərini dedi. Eyni zamanda, Salim bin Məhəmməd əl-Maliki

budəfəki səfəri zamanı işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həyata keçirilən böyük quruculuq işlərinin şahidi olduqlarını məmnunluqla qeyd etdi. Bu yerlərin çox gözəl olduğunu vurğulayan ICESCO-nun Baş direktoru artıq xarici ölkələrdən də çox sayda

insanın buraya gəlmək istədiklərini bildirdi. Bu baxımdan Salim bin Məhəmməd əl-Maliki dövlətimizin başçısının işğaldan azad edilmiş ərazilərə mütəmadi səfərlərini və bu səfərlər zamanı məscidləri ziyarətini, insanlarla görüşlərini, orada çalışanlara verdiyi mənəvi dəstəyi

yüksək qiymətləndirdi. ICESCO-nun Baş direktoru Şuşaya səfəri zamanı kilsəyə də baş çəkdiklərini və orada bərpa işlərinin yekunlaşmaq üzrə olduğunu qeyd etdi.

ICESCO-nun Baş direktoru dövlətimizin başçısına xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev Türkiyənin kənd təsərrüfatı və meşəçilik nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 19-da Türkiyə Respublikasının kənd təsərrüfatı və meşəçilik naziri Vahid Kirişçi

işinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Vahid Kirişçi Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salam-

larını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi,

onun da salamlarını Türkiyə dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyevin bir neçə gün əvvəl Türkiyəyə səfəri məmnunluqla xatırlandı və bu səfərin əlaqələrimizin inkişafında rolu qeyd edildi.

Prezident İlham Əliyev Vahid Kirişçini Türkiyənin kənd təsərrüfatı və meşəçilik naziri vəzifəsinə təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, ona fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

Vahid Kirişçi təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi, nazir kimi özünün ilk səfərini qardaş Azərbaycana etdiyini vurğuladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, əməkdaşlığımızın gündəliyində kənd təsərrüfatının mühüm yer tutduğunu qeyd olundu.

Prezident İlham Əliyev

ermənilər tərəfindən işğal dövründə ərazilərimizdə kənd təsərrüfatı ilə bağlı hər şeyin dağıldığını qeyd etdi və azad olunmuş torpaqlarımızda digər sahələrlə yanaşı, kənd təsərrüfatı ilə də bağlı genişmiqyaslı işlərin planlaşdırıldığını bildirdi. Bu baxımdan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə Türkiyə ilə kənd təsərrüfatı sahəsində sıx əməkdaşlıq və birgə fəaliyyətin həyata keçirildiyi məmnunluqla vurğulandı.

Söhbət zamanı Bakıda keçirilən "Caspian Agro 2022" - Beynəlxalq Kənd Təsərrüfatı Sərgisinin əhəmiyyəti və Türkiyənin kənd təsərrüfatı və meşəçilik nazirinin başçılığı ilə nümayəndə heyətinin bu sərgidə iştirakının önəmi qeyd edildi, Türkiyə şirkətlərinin sərgidə geniş təmsil olunduqları bildirildi. Vahid Kirişçinin ölkəmizə səfərinin əməkdaşlığımızın genişləndirilməsinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Daşkəsən rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev Aşağı Daşkəsən kəndində vətəndaşların səyyar qəbulunu keçirib

Mayın 18-də Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev təsdiq edilmiş qrafikə uyğun olaraq Aşağı Daşkəsən kəndində vətən-

Əliyevin rəhbərliyi ilə son illər Daşkəsən rayonunda həyata keçirilən tədbirlər barədə geniş məlumat verərək xeyli abadlıq, quruculuq,

örtüyü dəmir lövhələrlə əvəzlənmiş, binasında cari təmir işləri aparılmış, uşaq bağçasının maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmiş, kəndin fasiləsiz elektrik təchizatı təmin edilmiş, 2020-ci ildə Aşağı Daşkəsən kəndi qazlaşdırılmış və ən əsası isə sakinlərin məşğulluğunun artırılması istiqamətində təsirli tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Qəbulda kənd sakinləri təhlükəli vəziyyət yaranan elektrik dirəklərinin dəyişdirilməsi, kəndə əlavə su xəttinin çəkilməsi, avtomobil yolunun təmiri və şəxsi məsələlərə dair müraciətlər ediblər.

Əhəd Əbiyev müraciətlərin araşdırılaraq həll olunması məqsədilə aidiyyəti idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərlərinə tövsiyə və tapşırıqlarını verib. Müraciətlərin bir qismi yerində həll edilib, bir qismi də baxılması üçün nəzarət götürülüb.

Görülən işləri müsbət qiymətləndirən kənd sakinləri onlara göstərilən diqqət və qayğıya görə Prezident cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarlıqlarını bildiriblər.

daşların növbəti səyyar qəbulunu keçirib. Səyyar qəbulda rayon Polis Şöbəsinin rəisi Seymur Əfəndiyev, DTX-nin rayon şöbəsinin rəisi Natiq Musayev, səhiyyə, təhsil, mədəniyyət və xidmət təşkilatlarının rəhbərləri, ərazinin icra nümayəndəsi, bələdiyyə sədri və kənd sakinləri iştirak ediblər.

Kənd sakinləri ilə səyyar qəbulda Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev Prezident cənab İlham

təmir-bərpa işlərinin aparıldığını, bütün potensial imkanlar nəzərə alınmaqla bir çox layihələrin uğurla icra olunduğunu, sakinlər tərəfindən qaldırılan problemlərin həlli istiqamətində ciddi tədbirlərin görüldüyünü diqqətə çatdırıb.

İcra başçısı Əhəd Əbiyev çıxışında bildirib ki, ötən dövrlər ərzində Aşağı Daşkəsən kənd G.İsmayilov adına tam orta məktəbinin yararsız dam

Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzərlinin növbəti görüşü-səyyar qəbulu Tərtər rayonunda keçirilmişdir

2022-ci il 19 may tarixdə Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzərlinin Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində müvəqqəti məskunlaşmış laçınlı məcburi köçkünlərlə görüşü-səyyar qəbulu

ata keçirilən tədbirlərdən, infrastrukturun yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlərdən danışmış, Prezident cənab İlham Əliyevin verdiyi tapşırıqların həyata keçirilməsi, əhalinin problemlərinin öyrənilməsi

danışaraq bütün bunların vətəndaşlara olan dövlət qayğısının göstəricisi olduğunu bildirmişdir.

Rayon rəhbəri çıxışında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkənin sosial-iqtisadi həyatındakı xidmətlərindən söz açaraq, respublikada məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətindəki çoxşaxəli fəaliyyətdən də danışmışdır.

Səyyar qəbulda 4 nəfər məcburi köçkünün müraciəti dinlənilmişdir. Həmin müraciətlərə baxılması üçün aidiyyəti üzrə konkret tapşırıqlar verilərək, icrası nəzarətə götürülmüşdür.

Qəbulda Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının məsul işçiləri, həmçinin müvafiq inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndəliklərin işçiləri iştirak etmişlər.

Səyyar qəbulda iştirak edən rayon sakinləri doğma torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasına görə, onlara dövlət tərəfindən göstərilən davamlı diqqət və qayğıya görə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevə tükənməz minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

keçirilmişdir. Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində müvəqqəti fəaliyyət göstərən Laçın rayonunun Çaylı kənd tam orta məktəbinin inzibati binasında keçirilmiş, 47 nəfər laçınlı məcburi köçkünün iştirak etdiyi görüş-səyyar qəbulda çıxış edən Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzəri əhalini narahat edən problemlərin həlli üçün həy-

və operativ həlli üçün keçirilən bu cür görüşlərin önəmli olduğunu qeyd edərək, belə səyyar görüşlərin davamlı olacağını bildirmişdir. Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən qəbul edilən, əhalinin sosial müdafiəsinə və rifah halının yüksəldilməsinə yönəldilmiş son qərarlardan

Samux rayonunun Sarıqaya kənd sakinləri ilə növbəti səyyari görüş keçirildi

Samux Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Alı Qocayevin rayonun Sarıqaya kənd sakinləri ilə növbəti səyyari görüşü keçirildi. Görüşdə kənd sakinləri ilə yanaşı İcra Hakimiyyəti başçısının müavinləri, İcra aparatının şöbə müdirləri, hüquq-mühafizə orqanlarının, idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərləri iştirak edirdilər.

Sarıqaya kənd inzibati ərazi dairəsi üzrə icra nümayəndəsi Xəyal Qasimov kənd barədə iclas iştirakçılarna geniş məlumat verdi. Kənddə görülmüş işlər, elektrik enerjisi, su təminatı, aparılmış abadlıq işləri, əhalini narahat edən məsələlər və problemlər barədə ətraflı danışdı. Daha sonra kənd sakinləri tərəfindən çıxışlar və təkliflər oldu.

Kənd sakinləri əhalinin problemlərinin həll edilməsi məqsədi ilə yer-

lərdə həyata keçirilən tədbirlərə, göstərilən yüksək diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarlıqlarını ifadə edi-

bilər. Səyyar qəbulu yekunlaşdıran Samux RİH-nin başçısı cənab Alı Qocayev kənd sakinləri tərəfindən irəli sürülmüş rəy və təkliflərə baxılması üçün aidiyyəti orqanların rəhbərlərinə yerində müvafiq tapşırıqlar verdi.

Suraxanı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əziz Əzizov növbəti görüşünü Yeni Suraxanı qəsəbəsinin sakinləri ilə keçirmişdir

316 №-li tam orta məktəbdə 80 nəfərdən çox sakinlə keçirilən səyyar görüşdə RİH-nin müavinləri, şöbə

müdirləri, dövlət orqanlarının yerli idarələrinin və xidmət sahələrinin rəhbərləri iştirak etmişlər. Torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olan şəhidlərimizin ruhunun 1 dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlanan səyyar görüşdə RİH başçısı Əziz Əzizov çıxış edərək Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında 44 günlük Vətən Müharibəsində qazandığımız Şanlı Zəfərlə bütün şəhidlərimizin qisasının alındığını, bu qələbə ilə hər bir vətəndaşın Azərbaycan tarixində yeni mərhələnin başlanmasının şahidi olduğunu bildirdi. RİH başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan bu gün çoxəsrlək tarixinin ən Şanlı və ən qüdrətli dövrünü yaşayır. O, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə sürətli və kompleks şəkildə aparılan abadlıq-quruculuq işlərinin, həyata keçirilən infrastruktur layihələrinin ölkə başçımızın qətiyyətinin və iradəsinin təcəssümü olduğunu diqqətə çatdırdı.

Həmçinin, bir neçə gün öncə Prezident cənab İlham Əliyevin Türkiyəyə səfərindən və orada Rize-Artvin Hava Limanının açılış mərasimində iştirak etməsindən danışan RİH başçısı Əziz Əzizov Zəfər qazanmış Azərbaycan liderinin, Qarabağ Fatehinin orada necə coşqu ilə qarşılanmasından da bəhs etdi. Daha sonra sakinlərin müraciət və təklifləri dinlənilib, səsləndirilən problemlərin araşdırılaraq həlli üçün tapşırıqlar verilib.

Gəncədə vətəndaşlarla mütəmadi olaraq görüşlər keçirilir

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov növbəti dəfə vətəndaşlarla görüşüb. Gəncə şəhər 34 nömrəli tam orta məktəbdə baş tutan görüşdə YAP Gəncə şəhər təşkilatının sədri Ramil Orucov, Nizami İcra Hakimiyyətinin başçısı Nizami Hacıyev, Kəpəz İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldəniz Xudiyev, idarə, müəssisə və təşkilat rəhbərləri iştirak ediblər.

Görüşdən əvvəl Niyazi Bayramov və rəsmilər 34 nömrəli tam orta məktəbin şəhid məzunları Rəşad Məmmədov, Əmrax Rajapov və I Qarabağ Müharibəsi şəhidlərinin xatirə lövhəsi önünə tər çiçəklər düzüb, onların əziz xatirəsinə dərin ehtiram ifadə ediblər.

Niyazi Bayramov vətəndaşları salamlayaraq bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırıq və tövsiyələrinə uyğun olaraq keçirilən görüşlərin məqsədi sakinlərin problemlərini öyrənmək, onları həll etmək, əhalinin rahatlığının təminatına və rifahının yaxşılaşdırılmasına xidmət etməkdən ibarətdir. O, bu qəbildən olan tədbirlərin davamlı olacağını iştirakçıların nəzərinə çatdırıb. "Açıq mikrofon" şəraitində keçən görüşdə sakinlərin problemləri dinlənilib. Müraciətlər əsasən işlə təminat, mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması, dam örtüklərinin dəyişdirilməsi, əlilliyin müəyyən edilməsi, ağacların budanması və suvarılmasına dair olub. Vətəndaşlara bildirilib ki, hazırda Gəncə şəhərində 200-dən çox binanın dam örtükləri mərhələli şəkildə yenilənir, Mənzil Kommunal Təsərrüfat İstehsalatı Birliyi tərəfindən şəhərin yaşıllaşdırılması, ağaclara qulluq, o cümlədən təmir-bərpa və təmizlik işləri mütəmadi olaraq həyata keçirilir. Bununla yanaşı, sakinlərə əlilliyin müəyyən olunması üçün qeydiyyat üzrə Ailə Sağlamlıq Mərkəzlərinə, işsizliklə bağlı isə Dövlət Məşğulluq Agentliyinin Gəncə-Daşkəsən Regional Məşğulluq filiallarına müraciət etmələri tövsiyə olunub.

Qeyd edək ki, səsləndirilən müraciətlərin bir çoxu yerində öz həllini tapıb, bəzilərinin isə araşdırılaraq qanunamüvafiq formada həlli üçün tapşırıqlar verilib.

Dərdli LAÇIN dəyərli şairlərimizin qələmlərində!!!

Ramiz Qusarçaylı

Ah, Laçınım... Laçınım...

Məğlubiyyətdən yazmaq sözün intihandır...
Sözün Qələbə şerinin qürurundan böyük
qüruru yoxdu...Paylaşdığım bu sətirlər
müxtəlif illərdə yazılan şeirlərimdəndir...
Gün olsun Laçın qələbəsiyindən yazdığım
şeirlərin sevincini paylaşım...
Laçın yuxumuz çin olsun!

* * *

Çin çıxmayan Laçın yuxum,
Xarı bülbül qara qoxum,
Görüş yeri varım, yoxum
Yaman durub qəsdə nigar
Bəstənikar...

* * *

"Dərbəndi" dərd dənim kimi,
"Laçını" dağ çənim kimi,
"Yurd yeri"nin mənim kimi
Var dəlisi, ay Gilənar, ay Gilənar...

* * *

Öt Laçınım... Laçınım...
Ürək-ürək uçunum.
Ay göylərə uçanım
Köçündə nə var, nə yox...
Deyirlər Laçındasan,
Laçında nə var, nə yox...

* * *

Qaldırın üstümə uçan dağları,
Uçunur Kəlbəcər, Laçın dağları,
O mənfur buxovdan açın dağları
Gecələr dağlara baxa bilmirəm.

* * *

Dərd dəvə haxdan gələr,
Yıxmağa çox dam gələr,
Füzuli, Ağdam gələr,-
Laçın gələsi olsa...

* * *

Kəs, bu şairin də dadına baxaq,
Baxaq, bir şerinin içində nə var?!
Varsa, nələr çəkir orda Qarabağ,
Baxaq, Kəlbəcərdə, Laçında nə var?!.

* * *

Kəlbəcər gedəndə, Laçın gedəndə
Bir ərəb bir rusu qınamadisa,
Tarixin Xocalı xəcalətindən
Bağdadın burnu da qınamadisa
Neynəsin bu ərəb dəvəsi ölmüş,
Min ildi azadlıq həvəsi ölmüş...

* * *

Bu buxo-vdan açın haqqı,
Toxda qalmaz acın haqqı,
Şuşa haqqı, Laçın haqqı
Mən çəçən ola bilmərəm.

* * *

Səni Laçın-Laçın uduzdum, Vətən,
Kəlbəcər-Kəlbəcər uduzdum səni.
Səni naşı-naşı uduzdum, Vətən,
Eybəcər-eybəcər uduzdum səni.

Naibe Yusublu

Laçın

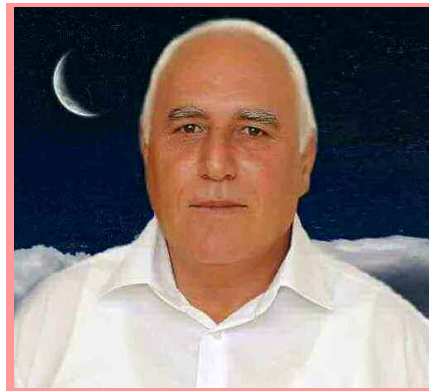
Tərk edilib çoxu kimi,
Unudulub yuxu kimi,
Sınıq kaman oxu kimi
Qanad açmaz, ağlar Laçın...
Oyanmazmı bəy ərənlər -
Qazan, Basat, Alp Ərənlər?
Hanı sözdən söz dərənlər?
Tuti dilli bağlar, Laçın?
Zirvələrin başı yerdə,
Çən-dumanın yaşı yerdə,
Dağlarının qaşı yerdə
Kimə matəm saxlar, Laçın?
Yoxluqla barışdınmı?
Qantökənə alışdınmı?
Yad ellərlə sarışdınmı?
Gözümdə sel çağlar, Laçın...
Sarı Aşıq gəzər nalan,
Telli sazın kimdi çalan?
Ötənləri yada salan,
Sinesini dağlar, Laçın.

Fərqanə Mehdiyeva

Laçınsız Laçını oynama..qardaş...

Daha nəyin qalıb..haran göynəsin..
Daglara dağ çəkdi..Aran göynəsin..
Qoy bir az duz səpim..yaran göynəsin..
Laçınsız Laçını oynama qatdaş..
Didir bir-birini "O'."BU" nun üstə
Yaman fırlanırsan quyunun üstə..
Tökmə acığını oyunun üstə..
laçınsız Laçını oynama..qardaş..
Ürəyi dağlıdı küsər qız-gəlin..
Bizdən ümidini üzər qız-gəlin..
Dözməz əsirlikdə əsir qız-gəlin..
Laçınsız Laçını oynama qardaş..
Ta keçib..sarmaşıb nahaq dogruna..
Hanı itmiş yuvan basım bagrıma..
Dogranmış kefinə sogan dograma..
Laçınsız Laçını oynama qardaş..
..Soyut..ürəyini kaman tarınla..
Çaldır Kərəmini dərd -azarınla..
Yanına salınmış qanadlarınla..
Laçınsız Laçını oynama üardaş..
Çəkək dərdimizi..çəkək..nə ki, var..
Dərdə yüklənməyə bizdə çəki var..
Nəyi oynayırısan..oyna o ki..var..
Laçınsız laçını oynama qatdaş..

Ədalət Bədirxanov

LAÇIN

Laçında dağların əksini hərdən,
Gözümün önünə gətirirəm mən.
Elə doluram ki, özüm də birdən
Körpə uşaq kimi ağlayıram mən.
Uşaqılıq illərim düşür yadıma,
Böyük bir xatirə yaşayıram mən.
Yaddaşım həmişə yetir dadıma,
Tez-tez o illərə qayıdıram mən.
Aparır xəyallar dağlara məni,
Gəzirəm hər yanı çölü-çəmən.
Görəndə nərgizi, tər bənövşəni
Seyr etmək bir yana, lal oluram mən.
Sanki söyləyir ki, məni də apar,
Qarabağ torpağı qalıbdır naçar.
Məni düşmənlərin əlindən qurtar.
Baxıb həsrət ilə, utanıram mən.
Yuxuda atları cılpaq minirəm,
Çayları gah sağa, sola keçirəm.
Birdən oyanıram baxıb görürəm
Sən demə yerimdə qıvrılıram mən.
Hoçazı, Gərxaçı, Əli bulağın,
Qara göl, İsti su, Kilsəli dağın,
Çal bayır, Dəli dağ, Qırx qız yaylağın,
Elə bil getdikcə unuduram mən.
Eşit fəryadımı ey qarlı dağlar,
Bizi aldatdılar tez çıxartdılar.
Sizdə nə günah var, bütün günahlar,
Bizdədir, özümü qınayıram mən.
Ədalətəm, həsrət məni qocaldır,
Fikrim, xəyallarım, Qarabağdadır.
Sanma ki, həmişə belə qalandır,
Gələr elə bir gün, qayıdaram mən.

Xuraman Camalqızı

İşğalın il dönümü

Ağır, ezabla keçiri,
işğalın il dönümü.
mən yaşaya bilmirəm,
Bu didərgin günümü.
Ağladığıca çat verir,
Qürurumun sert üzü.
Xoş günlerimiz soldu,
Yaşayıram dərd üzün.
Gözümde heyat sönüb,
Yalvarırıq dözüme.
Sanki artıq bir yükəm,
Vetenin bu üzünə.
Köçgün sığışmaz oldu,
Qeriblik künclərinə.
Problem yaratmışıq,
Qavətsiz dinclərinə

18.05.2017.

İlham Qəhrəman

Bu gecə evimiz yadıma düşdü

Nə vaxtdı sayırıq günləri, ayı,
Nə vaxtdı sağ gözüm Zabux çayını,
Nə vaxtdı sol gözüm-Həkəri çayı.
O vaxtdan boğazım Çayqovuşandı.
Bu da bir gecədi belə yaşandı, -
Bu gecə evimiz yadıma düşdü.

Nə yaman uladı yurdda qalan it,
Canavar olacaq sənə balan, it.
Dolan, xəyalımtək yurdda dolan, it,
Bu gecə evimiz yadıma düşdü.

Gəzdim dağlarını cığırınacan,
Üzdüm yollarında çarığımacan,
Qara danamızın axurunacan -
Bu gecə evimiz yadıma düşdü...
Bu gecə gözümdən getmədi Laçın.

Qalib Həsənoğlu

Laçınım

İçində mən qədr yanırısan axı,
Düşməni sındırdığıca, sınırsan axı,
Vallah tanıyırsan, danırısan axı,
Qartallar yuvası olub Laçınım.

Quşda perik düşər bir gün yuvasız,
Qartal qıy vurmaz, olsa qayasız,
İllərdi yas saxlar elsiz, obasız,
Gör neçə bahardı solub Laçınım.

Vətəndən-vətənə boylanıb öləm,
Bir şəhid adını qazanıb öləm,
Mən vətən eşqimdən qısqanıb öləm,
Düşmənlər gülünü yolub Laçınım.

Nə yaşam bilinir üç ildən bəri,
Nə yurdum görünür üç ildən bəri,
Balan hey sürünür üç ildən bəri,
Yetimdi gözləri dolub Laçınım.

Fələkdə həzz alır çox bu zülümdən,
Eşqim bəlli olub mənim külümdən,
Qorxuram bu sənsiz gələn ölümdən,
Fələk öz sazını çalib Laçınım.

Qismətim bu imiş gerek dərd udum,
Babam canlı tarix, necə unudum?
Zirvədə bayrağıdır qızıl Palıdım,
Həsərət yarpaqların salıb Laçınım.

Dostlar birdən məni unudarsınız,
Bax onda ruhumu qorxudarsınız,
Vətən, övladına yas tutarsınız,
Həsənoğlu yurdsuz ölüb Laçınım..!

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

Əvvəli ötən saylarımızda

Həmin erməni gedib Allahın evini ziyarət etdikdən sonra gəlib bu şərabxananı açıb, oraya hər gün, hər gecə fasiq, faciələr gəlib, bu dükanda müsküratdan içib, zinakarlıq və əlli cür fasiq əməllərlə məşğul olurdular. Evin yandırılmasının qeyri-mümkün olduğunu gören cavanlar qərara aldılar ki, heç olmasa onun altındakı şərab və tirək dükanını dağıdıb tar-mar etsinlər. Onlar bu məqsədlə dükanın qapısını sındırdılar və içəri daxil oldular. Gördülər ki, hər biri otuz-qırx pud şərab tutan neçə boçkalar vardır. Onlar güllə ilə boçkaları dəlmə-deşik etdikdən sonra şərab sel kimi axmağa başladı. Rus kazakları isə əhvalatdan xəbərdar olan kimi bu axan şərabları vedrələrə doldurub aparmağa başladılar. Bir müddət üfunət iyindən o dükanın qabağından keçmək mümkün olmadı. O dükanda olan yüzlərlə şüşələrə doldurulmuş cürbəcür içki və müskurat da çölə atılaraq sındırılmışdı. Bir neçə gündən sonra həmin evdə yaşayan müsəlman başqa bir müsəlman evinə köçmək məcburiyyəti qarşısında qaldı. Ondan sonra bu erməni evini yenidən dağıdıb tar-mar etdilər. Məhəmməd adlı bir oğlan danışır ki, bütün aləmi insan çığırtısı, nalələri, döyüşçülərin nərələri və tüfənglərin səsləri bürüyəndə və evlər alovlanaraq yananda gördüm ki, bir rus keşişi yanan evlərin arasında icarə etdiyi evdən çıxaraq bir övrətlə müsəlmanların içinə gəldi. Həmin keşiş mənim əlimdən tutub dedi ki, sənənin evin hardadır? Mən də dedim: — O müqabilə görünən ev mənimdir.

Rus keşişi xahiş etdi ki, bu övrət yanğından qorxduğuna görə və onların evlərini alov əhatə etdiklərinə görə bir neçə gün onları öz evində saxlasın. Məhəmməd onları sakitləşdirib, öz evini onlara verəcəyinə razı oldu. Bundan sonra o rus keşişi ilə övrəti öz evinə gətirib onlara dedi:

— Nə qədər istəsəniz, bu evdə qala bilərsiniz.

Onlar Məhəmmədin evində üç gün qaldılar. Ara bir az sakitləşdikdən sonra keşiş Məhəmmədi çağıraraq dedi ki, bu qədər ki, sən bizə hörmət etdin, bunun əvəzini çıxmağa bizim heç nəyimiz yoxdur. Qoy Allah-təala sənə əvəzini versin. Keşiş üzünü şərqə tərəf tutub çoxlu dualar oxudu və övrət də amin dedi. Ondan sonra onlar Məhəmmədlə əl tutub xudahafizlənərək yola rəvan oldular. Məhəmməd onları ötürüb geri qayıdır.

Ə L A V Ə: İkinci səngərdən yuxarı daşlıq yolda bir böyük imarət

var idi. İmarət keşişli Xaçikinki idi. İçində kazak polku olurdu. Müsəlmanların səngəri o evin qabağında

Mir Möhsün Nəvvab

yerləşirdi. Müsəlman igidləri həmin mövqedə erməni səngərlərini gülləbaran edirdilər. Bir də gördülər ki, o evin taxtapuşundan neçə erməni və neçə kazak onları gülləyə tutublar. Bunu gören kimi igidlər qışqırıb tüfənglərin ağzını taxtapuş səmtə çevirib onların üstünə güllə yağdırdılar. Kazaklar bu fitnəkarlığın üstünün açılacağından ehtiyat edərək və böyükklərin tənbehindən qorxaraq taxtapuşdan endilər və öz mənzillərinə getdilər. Sonra məlum oldu ki, həmin kazaklar ermənilərdən pul və patron alıb müsəlmanlara qarşı ermənilərə kömək etmişlər. Sonra kazaklar ermənilərlə əlbir olub həmin evə od vurdular. Kazaklar da həmin yerdən köçüb ayrı yerdə məskunlaşdılar. Yəni həmin gecə kazaklar ermənilərlə əlbir olub müsəlmanların səngərlərinə güllələr atdılar.

Elə ki, sakitlik oldu, kazaklardan biri belə nəql etdi ki, bizim hər birimizə bir manat pul və iyirmi patron verirdilər ki, onlara kömək edək.

Ə L A V Ə: Davadan əvvəl Şuşanın erməni tayfası hər yere kağızlar yazıb göndərərək kömək istəmişdilər. Həmin kağızların birini də Tiflis şəhərinə yazıblarmış. Tiflisdə neçə yüz erməni və gürcü gəlib Şuşada müsəlmanlara qarşı vuruşmuş və əksəriyyəti burada həlak olmuşdular. Belə ki, davadan sonra Tiflisə ancaq 60 nəfər qayıdır. Əhvalatdan xəbərdar olan gürcülər istəyirlər ki, toplaşib həlak olanların əvəzinə, ordakı İran müsəlmanlarını qırınsınlar. Lakin gürcülərin bir parası buna razı olmayıb

mane olmuşdular.

Xülasə, ikinci səngərin cavanları ermənilərə güc gəlib onları geri oturtduqdan sonra gördülər ki, iki erməni övrəti və bir erməni kişisi «Ya Həzrəti Abbas!» deyə-deyə müsəlmanlara tərəf gəlirlər. Kənd yerindən gəlmiş müsəlmanlardan biri onların üstünə bir neçə güllə atdısa da, onların heç biri dəymədi. Buna kimi onlar səngərlərə çatdılar və ağlaya-ağlaya «Ya Həzrəti Abbas, bizə kömək ol!», deyə müsəlmanlardan aman istədilər.

Bu üç erməni əsirini gətirib bizim evə (M. M. Nəvvabın evinə) qoydular. Ermənilərlə müsəlmanlar arasında barışıq olduğdan neçə gün sonra həmin ermənilər öz yerlərinə getdilər. Erməni kişinin adı Baxış, övrətdən birinin adı Bənövşə, o birinin adı isə Zəri imiş.

Müsəlmanlar hər ləhzə «Ya Əli!» nərsi çəkə-çəkə səngərdən-səngərə irəli gedib hər saat qələbələr əldə edirdilər. Abbas bəyin dəstəsi yürüşünü davam etdirərək yolunda evləri odlaya-odlaya Manas Muğdusi oğlunun evinə kimi çatdılar. Mir İbrahim və Ağə Şəmilin dəstələri isə litoqrafiya çapxanasına çatmışdılar. Dördüncü və beşinci səngərlərə rəhbərlik edən Əfrasiyab və Məşədi Abış bəy öz dəstələri ilə sudxana istiqamətində hücum keçərək gəlib oraya çatdılar.

Bu dəstələrin igidləri ermənilərin

səngərlər tutması çox qəribədir.

Kəndistan yerindən gəlmiş igidlər və yerli cəngavərlər bir-birinin ardınca küçələri və səngərləri tutduqca şur və fəğan, «Ya Əli!» sədası, «Ura-ura!» səsləri və tüfəng gurtuluşu fələyə qalxırdı. Odlanan dükanlar və evlər hər tərəfdə alışib yanırdı. Xüsusən taxtalarla dolu olan bir neçə dükanın alovu fələyin yanına qalxmışdı. Belə ki, həmin dükanların alovu dörd ağac məsafədən görünürmüş.

Kərkicahan kəndinin adamları deyirdi ki, həmin gün yanğın vaxtında saysız-hesabsız yarım yanıb kağızlar dalbadal kəndin üstünə tökülürdü.

Müsəlmanlar Manas Muğdusi oğlunun evinə, yuxarı meydanın üstünə və Xublar oğlunun şirəxanasına kimi bütün dükan və evlərə od vurub yandırmışdılar. Eləcə də dərədə olan neçə mərtəbəli evlər, dükanlar və karvansara tamam od tutub yanırdı.

Üçüncü səngərin adamları da kilsənin qiblə tərəfindən basmaxanaya qədər evlərə və dükanlara od vurmuşdular. Təzə kilsənin ətrafındakı evlər də yandırılmışdı.

Dördüncü səngərin əhli Cəməşid bəyin evinin dövrəsində olan imarətlərə vurduqları alovdan Cəməşid bəyin və Şəhnəzərovların mülklərinə, üzbəüzdə olan evlərə, o cümlədən Ümrüd bəyin, Xandəmir oğlunun, Cavad bəyin və Ümrüd bəyin oğlanlarının evlərinə də od vurub yandırmışdılar. Bundan əlavə, sudxana və Duma divanxanası, xülasə bu qəbildən böyük evlər və ətrafında da olan imarətlər, dükanlar tamam alışıb-yandı.

Kilsələr məbədgah olduğuna görə onlara toxunmayıb od vurmədilər. Buna baxmayaraq, bir neçə tərəkəmə darvazaya od qoyub kilsəni yandırmaq istəyərkən şuşalılar onu söndürüb onlara acıqlanaraq demişlər:

— Kilsə və məscidlərə hörmət etmək lazımdır.

Ə L A V Ə: Bunu da bilmək lazımdır ki, ermənilər Xəlfəli qapısının müsəlman evlərini o cümlədən köçərililərin, kazakların, Süleymanın, Allahverdinin, Məşədi İsmayılın evlərini, sud və Duma divanxanalarını yandırmışlar.

Davadan əvvəl ermənilər sud və Duma divanxanalarını yandıraraq günahı müsəlmanların üstünə yıxmaq istəyirdilər. Məhz dava başlanarkən həmin imarətləri yandırdılar ki, müsəlmanlar müqəssir hesab olunsun.

Ardı var

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

üzərinə yürüş edərkən cənab qubernator durbinlə vuruşa baxırmış. Müsəlmanlar əllərində tüfəng əylə-əylə gedib ermənilərin səngərlərinə daxil olaraq onları gülləbaran etdiyini gören qubernator ələ vurub təəccüblə demişdi:

— Bu hünər heç yaponada da olmayıb. Heç bir nizam görməyən bir millətin belə bir hünər göstərərək

Kürd və Azərbaycan xalqlarının azadlıq carçısı, şair-yazıçı, kürdşünas, riyaziyyatçı, 30-dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərovun ölümündən on yeddi il keçdi

Böyük itki və ya ikinci ömrün mübarək, ustad!

Dünyada itkilər çox olur. Adam var, illərlə yığdığı pulunu-malını itirir, yanıb-yaxılır. Adam da var, illərlə qazandığı adını-sanını, vəzifəsini, mövqeyini itirir, buna görə də yanıb-yaxılır. Mənim üçün bunların heç biri yanıb-yaxılası, ağır-acıya, çəkilməz bir dərdə çevriləsi itki deyil. Mənim üçün ən böyük ağır-acı, ən böyük itki, çəkilməsi mümkün olmayan dərd, dost itkisi, bir də ağsaqqalsız qalmaq dərdidi.

Şamil Əskər Dəlidağı da hərə bir cür itirdi. Şamil müəllimi kimlərsə bir el ağsaqqalı, kimlərsə bir ata, kimlərsə layiqli bir dost olaraq itirdi.

Dədə Şamil mənim üçün bunların hamısı demək idi. O, mənim üçün həm mənəvi ata, ağsaqqal, layiqli bir dost, həm də böyük, evəzəilməz ustad idi. Düşünəndə, götür-qoy edəndə görürəm ki, mənim itirdiklərim hamıdan böyük, hamıdan çoxdur. Mən həm ata, həm layiqli dost, həm böyük ağsaqqal itirmişəm! Bütün bunlardan əlavə, mən onun tim-

salında həm də saf, təmiz mənəviyyətə malik, kişi əqidəli, sənətinə, poeziyasına səcdə elədiyim dahi bir söz sərafını, böyük USTADIMI itirmişəm! Mənə Allah qədər yaxından-yaxın bildiyim, bu gün son ulduza dönüb əlçatmaza, ünyetməzə çəkilən ustadımı!

Mən bu qeydlərimi qələmə alarkən ustadın ilinə artıq az qalmışdı. Ölümündən bəri ömrümün bir günü, bir saati belə onsuz keçməyən ustadımla cismani ayrılığım az qala bir il olurdu. Ancaq heç inanılası deyildi.

Yəqin mən onun ölümünə, yoxluğuna bir də ona görə inana bilmirəm ki, axı o, həmişə mənim yanımda, evimdə, söhbətimdə-sözümdə, şeirimdə-sənətimdədir. Məclislərdə, şeir-poeziya yığıncaqlarında həmişə mənimlə birgə iştirak edən bir insanın yoxluğuna, ölümünə inandırmaq olarmı məni?!

Onunla cismani ayrılığımın ildönümünü ərəfəsində olduğumu düşündükcə, istər-istəməz, özümdən asılı olmayaraq aşağıdakı şeirin misraları yaranır qəlbimdə. Yaranır, yazılır, bütöv bir şeirə çevrilir:

Baxdıqca pəjmürdə çağına sənin,
Dözə bilməyirdim halına sənin.
İnana bilmirəm "ilinə" sənin,
İnan bilmirəm sən yoxsan, ustad!

Yurda canı-dildən sən bağlı idin,
Əslini danmamaq günahlı idin.
Sən iki millətin bir oğlu idin,
İndi duyurlar ki, sən haqsan, ustad!..

Ölümün illərdi düşmüşdü izə,
Gedişin bir anda səs saldı ərzə.
Sən yox olan günü var oldun bizə,
Adınla hamıya pənəhsən, ustad!

Seçildin həmişə saf niyyətinlə,
Azərbaycanına məhəbbətinlə.
Son günlər yazdığın vəziyyətinlə,
Aləmə gün kimi ağahsan, ustad!..

Ərtək qarşıladsın taleyin əmrin,
Hər gün döyüldükcə bərkidi dəmrin.
Ölümündən doğdu ikinci ömrün,
Nurlu gələcəksən, sabahsan, ustad!

Ömür zirvəsindən çönəndə çarxın,
Yol aldı üstümə dərd yığın-yığın.
Mənə Allah qədər yaxından-yaxın,
Mənə son ulduztək uzaqsan, ustad!

Mən ustad haqqında xatirə yazmaq barəsində fikirləşəndə elə bildirdim ki, heç bir şey alınmayacaq, hardan başlayıb, neçə qurtaracağımı düzüb-qoşa bilmirdim, nigarançılıq keçirirdim. Sən

demə, öz görkəmi, layiqli qiyafəsinə həqiqətən layiq olan ustad barəsində xatirə yazmaq heç də çətin deyilmiş. Belə ki, əsl insanlar, həqiqi kişilik numunəsi olanlar barəsində yaxşı söz tapmaq, dəyərli fikirlər demək üçün o qədər layiqli, özünə məxsus deyimlər, gözəl sözlər var ki!.. Dəyərli fikirlər özü səni tapır, "mən qaldım, məni keyfiyyəti barədə də söz demək, fikir söyləmək lazımdır"- deyirlər...

Ağsaqqalım, mənəvi atam, dostum, ustadım olan bir insanla iki gündən bir görüşsəm də, bu alicənab, səmimi, mehriban, qonaqsevər, üzügülər insandan ayrılmaq həmişə mənə ağır gəlirdi, yaxşı bir insan, əsil kişi olan ustad üçün həmişə darıxar, qərubsəyərdim. Amma nə vaxt istəsəm onunla görüşə, dərdləşə, söhbətləşə biləcəyimi düşündükcə təskinlik tapar, yeni görüş anlarını səbrsizliklə gözləyirdim. Amma, heç ağlıma gəlməzdi ki, bir-iki günlük ayrılığına dözə bilmədiyim, hər görmədiyim günlər mütləq zəngləşib hal-əhval bildiyim bir insanı həmişəlik itirə bilərəm, bir daha görməyə bilərəm...

Bax, bəlkə də yazdıqlarımın yaxşı alınmamasına, ustad haqqında bu gün həyatda olmayan bir dostum, əzizim barəsində keçmiş zamanda söz demək ağır-acısıdır! Və bir də ən böyük ağır cəhət ustadın əziz ömür-gün yoldaşı, özümə əziz ana bildiyim Nazilə ananın bu gün "Şəmilsiz yaşamasında özünü, tanrını günahkar bilməsidir". Bunu onun öz dilindən eşitmək, bu haqsızlığı tablamayıb acı göz yaşları axıtmasının şahidi olmaq mənim üçün çetindən-çetindir, vallah!..

Ustadın ili ərəfəsində qara bayram günü yaxın qohum-qardaşlar, dostlar, o cümlədən mən, yığılıb ustadın məzarı başına getdik. Onun adına-sanına, özünə-sözünə, böyüklüyünə layiq olmayan kiçik bir məzarlıqda dəfn olunmasını gördükcə hər dəfə yanıb-yaxıldığım kimi, bu dəfə də içimdən bir ağır-aci, bir fəryad qopdu! Mən hər dəfə

onun məzarı başında heç bir məzar başında tökmədiyim göz yaşları tökürəm. Çünki onun məzarı başına gəlib göz yaşları tökənlər hərəsi bir itkinin təsiri ilə göz yaşları axıdırıdılarsa, mən isə, yazımın əvvəlində yazdığım kimi, həm bir ustad, həm mənəvi bir ata, həm də bir dost itkisiylə göz yaşı axıdıb ağlayıram... Bu insanın, bu şəxsiyyətin simasında mən bir neçə müqəddəs, ulu adamımı itirdiyimdən, dərdim daha böyük, daha dözülməzdi...

Hər dəfə ustadın məzarı başında olarkən istər-istəməz qəlbimi yaxıbyandıran bu sözlər keçir ürəyimdən:

Mərdləri atından salan dünyada,
Namərdlə, nadanla kalan dünyada.
Məni yetim qoydun yaman dünyada,
Varlığımı əzdin, ay Dədə Şamil!

Başdaydın əllilər, yüzlər içində,
İzin silinməzdi izlər içində.
Zirvədən yüksələn səslər içində,
Batmaz səda-səsdin, ay Dədə Şamil!

Elə yanan varmı sən yanan kimi,
Dostu uca sanan-sən sanan kimi?
Namərdlə aranı-tanıyan kimi-
Bircə anda kəsədin, ay Dədə Şamil!

Nərən dağ deşərdi hər dillənəndə,
Nərlər qarşısında Xər dillənəndə.
Namərd qarşısında, nadan önündə,
Kim deyir ki, əsədin, ay Dədə Şamil!

Boşuna getmədi əməyin, səyin,
Çox başları əzdi söz dəyəneyin.
Boynuna-şeyr adlı xanım mələyin,
Sən incilər düzdün, ay Dədə Şamil!

Ömrü keçirsən də odlar içində,
Adın başda durdu adlar içində.
Bir belə millətlər, xalqlar içində,
Dostluq idi qəsdin, ay Dədə Şamil!

Eşidib Dəlidağ olar dərbədər,
Sənə ağı deyər Tutquyla Tərtər.
Yolunu gözləyir cənnət Kəlbəcər,
Sən hara tələsdin, ay Dədə Şamil!

Tanıdığım dövrdən bəri tez bir zamanda atam qədər mənə əzizləşən, doğmalaşan, əvəzsiz dostuma, mənəvi atama, çevrilən ustad barəsində xatirə yazarkən, götür-qoy edib fikirlərimi cəmləşdirərkən nədənsə, köhnə, əqidəli, təmiz, saf, ər, nəfər kişilərə ithaf elədiyim "Kişilər" şeirim qovarağından qaça bilmədim, nə qədər çalışsam da Dədənin elə "Kişilər" şeirindəki kişilik, ərənlilik timsalı gəlib durdu gözümün önündə və hansı tərəfə boylandımsa, onun özü boyda-buxunda, özü görkəmdə, o oturuşda-duruşda, o qiyafədə bir kişi gəlib gözüm önündə dayandı, onun haqqında yazmaq, xatirəmi cəmləşdirmək üçün yalnız kişilikdən, əsil kişilikdən, həqiqi kişilikdən başqa özge heç bir şeydən yazma bilməyəcəyimi qət etdikdən sonra Dədənin əsil timsalını xatırladan, yada salan "Kişilər" şeirimi də burada verməyin yerinə düşdüyünü hiss etdim:

İndi cıraqla da gəzsən tapılmaz,
Olub qaranlıqda iynə kişilər.
Bir eli doydurub ağır zamanda,
Bir evi bir elə təkne kişilər...

"Sən öl" deyiblərsə, düz and iciblər,
Mərd ilə namərdi düzgün seçiblər.
Əqidə naminə candan keçiblər,
Qeyrətə, namusa təşnə kişilər...

Kimlər haraylasa, haya dönüblər,
Kədərli günlərdə toya dönüblər.
Hər evdə bir tikə paya dönüblər,
Elin dərd selinə dəhnə kişilər...

Şimşək çaxışıydı çatılan qaşı,
Dağı əridərdi bircə söz daşı.
Bir barmaq hədəsi, bir tərs baxışı,
Bir ömürlük dannaq, tənə kişilər.

Hər eldə beş-üçü vardı görk kimi,
El dərdi çiyində ağır yük kimi.
Elin qeyrətini qalın kürk kimi,
Həmişə geyiblər əynə kişilər...

Belləri kəmərlə, silahı zağlı,
Bir elə arxaydı birinin ağılı.
Daha axtarmayan, ay Qədiməoğlu,
Daha geri dönməz köhnə kişilər.

Bax, bir də mənə ağırdan-ağır gələn, çəkilməz ağır-acıya çevrilən ustad kimi həqiqi kişinin bir daha geri dönməyəcəyi dərdidir! Nə qədər özümü buna inandırmağa çalışsam da alınmır ki, alınmır... Ancaq bir şeydə təsəlli tapıram ki, ustad kimilərinin cismani ölümləri həyatdan əbədi getmək deyil, əksinə, belə insanlar öldükleri günü yenidən doğulurlar, əbədiyaşarlığa vəsiqə qazanırlar...

Deyirəm, Allah sənə qəni-qəni rəhmət eləsin, dost! Tanrı məzarını nurla doldursun, ustad, yerin behiştlik, ruhun şad olsun. Sən cismən ölsən də, mənən qohum-qardaşın, oğlanlarının, nəvələrinin, səni sevən, həmişə qəlbində yaşayan dostlarının ömürlərində, bütövlükdə Azərbaycan və kürd xalqlarının qəlbində həmişə yaşayacaqsan. Doğrudan da sən ölmezliyə qovuşan, ömürlərdə yaşayan ömrün yenisən başlayır, ustad! Sənin əqidələrini göz bəbəyi kimi qoruyan oğlanlarının, nəvən-adaşın Şamilin timasında yenidən başlayır! Ölümündən sonra başlayan ikinci ömürsə hər adama, hər kişiye qismət olmur.

Hərənin öz payı, öz qisməti var,
Kiminin axırı, kiminin ilki.
Hərə bu həyatda bir ömür yaşar,
Amma hər yaşayan ömür deyil ki...

Belə bir ömürü yaşamaq yalan,
Qoymursa həyatda ekər iz-ömür.
Buz üstə yazılıb günə qoyulan,
Yaziya bənzəyir faydasız ömür.

Ömür var, taleyi müdam şad edər,
Ömür var, od görür ömür yolları.
Ellər məhəbbətlə müdam yad edər,
Ömrü ölümüylə başlayanları.

Hərəmiz bir adı daşıyıyıq biz,
Tale qismətidir birinci ömür.
Bir ömrü hamımız yaşayıyıq biz,
Hamıya düşməyir ikinci ömür...

Təki bircə, dostu barəsində ölümündən sonra xatirə yazmaq, fikir söyləmək heç bir dostu qismət olmasın!

Sənin isə, hər adama düşməyən, hər kişiye qismət olmayan, ölümünə başlayan ikinci ömrün, əsil ömrün mübarək, ustad!

**MÜRVƏT QƏDİMOĞLU
HƏKƏRİ**

Kürd və Azərbaycan xalqlarının azadlıq carçısı, şair-yazıçı, kürdsünas, riyaziyyatçı, 30-dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərovun ölümündən on yeddi il keçdi

Kaş o, yenə bizimlə olaydı

Hər bir gəncin arzusu-istəyi kimi, mənim də arzum ali məktəbə daxil olmaq, bitirib xalqıma xidmət etməkdən ibarət idi. Hələ tələbəlik illərində Kurdoeyvin "Rusca və Azərbaycanca" lüğətini "Kürdcə və Azərbaycanca" -ya çevirib hazırlamaq istədim və bir növ bu işi başa çatdırdım. Günlərin birində qovluğu götürüb o zaman qlavitdə işləyən Cahangir İldırımzadənin yanına getdim. Qovluğu ona göstərib lüğətin çap olunmasında mənə köməklik etməsini xahiş etdim. O, təklifimdən sonra kitabxanasına keçdi, bir azdan əlində bir qovluq geri qayıtdı, qovluğun üstünün tozundan məlum olurdu ki, çoxdandır ona əl vurulmamışdı. Qovluğun tozunu sildikdən sonra ehməlcə onu açdı və içindən çap maşını ilə yazılmış vərəqləri çıxarıb mənə göstərdi və dedi:

- Şamil müəllimlə Məhəmməd müəllim uzun illərdir ki, bu lüğəti işləyib çıxarıblar. Bu qovluq üç ildən artıqdır burda "yatır", heç cürə plana saldırb çap etdirə bilmirik. Şamil müəllimi də heç nədən həps etdilər.

İndi M.Əzizbəyov metrosunun yaxınlığındakı həps düşərgəsindədir.

Mən Şamil müəllimin kürd xalqının böyük klassik şairi Əhməde Xaninin yazdığı "Məm və Zin" poemasını kürd dilindən azərbaycan dilinə tərcüməsini oxumuşdum. Lakin onun yaradıcılığı ilə demək olar ki, tanış deyildim. Səhərişi günü dərindən sonra, həmin düşərgəyə getdim. Gözətçidən icazə alıb onun "otağına" sarı yönəldim. Qapını astaca döydüm, içəridən uzunboylu, iyirmi-iyirmi beş yaşlarında bir oğlan qapını açdı. Salam verib Şamil müəllimi soruşdum.

- Buyurun içəri, Şamil müəllim rəisin yanına gedib, indi harda olsa gələr, -dedi.

Əl verib görüşdüm, adımın Tahir olduğunu dedim, tanış olduq, onun adı Çingiz, Qubadlı kürdü idi, adam öldürmə suçuundan səkkiz il iş vermişdilər, beş il idi ki, yatırdı.

Mən otağa daxil oldum, darısqal bir otaq idi, iki çarpayı, iki miz bir masa otağın ortasına qoyulmuşdu, kənarda balaca bir masanın üstündə isə çap maşını var idi. Çox keçmədi Şamil müəllim içəri daxil oldu, məni görüb salam verdi və mənim kim olduğumu soruşdu.

Çingiz mənim onun yanına gəldiyimi söylədi. Şamil müəllim diqqətlə mənim üzümə baxdı.

Dedim:

- Şamil müəllim, siz məni tanımırırsınız, mən kürd xalqının

bir nümayəndəsi kimi yanınıza gəlmişəm. Adım Tahiridir, özüm Ermənistanın Vedibasara manalındanam, API-də oxuyuram.

Kövrəldi, sucsuz olduğunu söylədi. Bir şərəfsizin böhtanına görə tutulduğunu bildirdi.

Sizin günahsız olduğunuzu hamı bilir, Şamil müəllim. Ataların gözəl bir məsəli var: "çətin günün ömrü az olar", inşallah bu günlər də keçər, -dedim.

Sonralar bildim ki, Şamil müəllim çox həssas, nəcib təbiətli və duyğulu bir insandır. Onunla tanışlığımız belə başladı. Ondan sonra demək olar ki, həftədə iki-üç dəfə bir neçə yoldaşla onun ziyarətinə gedirdik. Şamil müəllim içəridə olsa da bizə kürd xalqının tarixindən, ədəbiyyatından dolğun məlu-

Tələbani və Məsud Barzani cənaqlarının köməyi ilə İraqda Federativ Kürdistan hökuməti yarandı. Hamı kimi Şamil müəllimin, mənim və bir çoxlarının illərlə arzu etdiyimiz Kürdüstana getmək istəyi yaranmışdı. Mən getmək qərarını verdim və bir çoxlarına təklif də etdim, eləcə də Şamil müəllimə. Şamil müəllim əlində yarımçıq kitablarının olduğunu söylədi və dedi:

- Sən bu səfər sağ -salamat get, gəl, inşallah gələn səfər birlikdə gedərik. Kürdüstana getmək mənim ən böyük arzumdur.

Bir neçə gündən sonra Şamil müəllimlə görüşüb Kürdüstana yola düşəndə, mənə bir neçə dostlarının adını söylədi və məndən xahiş etdi ki, onlara Şamil müəllimin adından salam söyləyim. Görüşüb ayrıldıq.

Bir neçə gündən sonra İraq Kürdistanından ona zəng edib, Kürdistan Prezidenti Məsud Barzani, İraq Prezidenti Cəlal Tələbani və Kürdistanın baş naziri Neçirvan Barzani ilə görüşlərim haqqında ağız dolusu danışdım, çox sevindi və kaş mən də orda olaydım, - dedi.

Mayın iyirmi birində Azərbaycandan gələn zəng məni sarsıtdı, Kürdüstanda olan zaman nə qədər sevinmişdimsə, sevindiyimin əksinə olaraq on qat artıq sarsıldım. El ağsaq-qalı Şamil müəllim dünyasını dəyişmişdi. Sarsıldım ona görə ki onu yaxından tanıyırdım, onun hansı qəlbə malik olduğunu gözəl bilirdim. Çox təəssüf, onun arzuları ürəyində qaldı.

Şamil müəllimi iki xalqın qardaşlıq mücəssəməsi kimi hesab etmək olar. Onun qəlbində həyat eşqi tükənməz, insanlığa qarşı diqqət sonsuz idi. Onda olan arzular, Qarabağı azad görmək, Kürdüstana səyahət etmək, müstəmləkə altında olan bütün millətləri azad görməkdən ibarət idi.

Mənə ağır olsa da, keyfsiz, qəmgin vəziyyətdə "Kürdistan TV"-nin şirkətinə sarı getdim. Qapıda şirkətin prezidenti ilə rastlaşdım, o məni görcək təəccüblə soruşdu:

- Sizə nə olub, əhvalınız heç xoşuma gəlmədi, salamatçılıqdırımı?

Mən gözümlü yerə zilləyə-rək, kürd xalqı müdrik bir insanı, gözəl şairi, dəyərli yazıçısını, dərin tənqiddə malik olan tarixçisini, azərbaycan və kürd dillərində şeir, poema, ədəbiyyatda ilk dəfə cıqalı qafie lüğətini yazan bir görkəmli alimini itirdi. Bu itki həm kürd xalqı üçün,

həm də azərbaycan xalqı üçün böyük itkidir, - deyə izahat verdim. Həmin gün "Kürdistan

carçısı, şair-yazıçı, kürdsünas, etnoqraf, tərcüməçi, riyaziyyatçı, filologiya elmləri namizədi 30-

Nəriman Əyyub

Dostum Şamil Dəlidağın vəfatı günündə

Zığ kəndində dəfn olundu Dəlidağ, Fəxri Xiyabana yaraşan kişi. Haqsızlıq vətəndə tamam oldu ağ, Xalqın yolunda çalışan kişi.

Ədalətsizliyə baxıb kövrəldim, Çox dağlardan uca dağdır Dəlidağ. Bu dərdi yazmağı qərara gəldim, Xalq yanında üzü ağdır Dəlidağ.

Ayrışkılıqlar xalqıma ləkə, Ləkəli insanlar ucala bilməz. Şamil çox ağırdı, bəlkə fil çəkə, Haqsızlıqlar sınar, güc ala bilməz.

İki xalq dilində yaranan Şamil, Poeziyamıza nələr vermədi? Kəlbəcərdə yazıb yaratdı hər il, Paxıllar onları niyə görmədi?

Acı həqiqəti gördüyüm üçün, Tanrıma üz tutub, söz deyirəm mən. Nədəndir həqiqət tapdanır bütün? Ürəyim dözməyir, düz deyirəm mən.

İllərlə işləyən cəfəkeş Şamil, Halalca haqqını düzgün almadı. Onda dərya idi folklorlu o dil, Vətən dərdi çəkdi, çox qocalmadı.

Sıxdı Vətən dərdi, sıxdı haqsızlıq, Dözmədi Kəlbəcər, Şuşa dərdinə. Beləcə Şamili yıxdı haqsızlıq, Yaxşı hiss edirdim onun dərdi nə?

Ədalətsizliyə qarşı səsimdi, Haray eyləmişəm hər haqsızlığa. Görsəm son günümdü, son nəfəsimdi, Yenə əl atmaram mən yaltaqlığa.

Rahat yat Dəlidağ, bu ağır dərdi, Onu başa düşən, qananlar bilir. Xalqın yolunda yanmaq hünərdi, Bu hünərdə olub, yananlar bilir.

Getməyinə hələ inanmıram mən, İnana bilmirəm, Dəlidağ durur. Şamili uca tut, ay gözəl Vətən! Şamil yaşayacaq əbədi, məğrur.

20.05.2005

Dostê min

Rewayi helbest-vanê eyan Şamil Esgerov dikim

Ked-hed, Laçin, Kelbecer, Ziyaretê bê himber, Dijmin zeft kir dax da me. Şinê dike êl, dor, der.

Kitêbxana mala te, Maldiroka êla te, Te xuliqand neyar bir, Niştir dane dilê te.

Çift, refesên neyaran, Kezev kirin sed paran, Ji Welatê kal-bavan, Emê derxin xedaran.

Qadir dibê hîvîke, Derdan minra nîvîke, Dewran dore ha naçe, Tu tim xwaşbe avake.

Qadir Moti. 1994

Boy eşqa te dostê min.

Dinîvise destê min.

Qelem, defter, rûh qewat.

Te par daye, hostê min.

Dîrok, çanda me kurda.

Ber van zulman, kul derdan,

Te kire gul gulistan

Dewlemend kir lel dur dan

Pewirvanê bê hurmet.

Bendê xayîn, bê xîret.

Nehîştin tu per vedî.

Bi dilbarî û rehet.

TV"-nin xəbərlər programında belə bir xəbər yayımlandı:

-Azərbaycan və kürd xalqlarına ağır itki üz vermişdi. Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər rayonunun Ağcakənd kəndində dünyaya göz açan, kürd və azərbaycan xalqlarının azadlıq

dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərov ömrünün 77-ci baharında əbədiyyətə qovuşdu, Allah ona rəhmət etsin"

Kaş o, yenə bizimlə olaydı!
Tahir Süleyman

Kürdlər və Kürdüstan

Kürdlərin coğrafiyası və yerləşməsi

(Əvvəli ötən sayımızda)

Nisbətən az yerlərdə kürdlər, necə deyirlər «Kürd millətinin yerli sakinlərinə meşanına» çevriləblər. Belə hadisə ucqarlarda yer alır. Çox hallarda isə kürdlərin qəbilələrə bölünməsi qalıb. Əsirətlər iki təbəqəyə malikdir

1) Torpağı və nökerləri olan döyüşçü ağalar

2) Yarımtəhkimli vəziyyətində olan əkinçilər 1.

Lakin bu vəziyyət ağa ilə qəbilə əlaqəsi, bəzən olduqca patriarxal, güclü və hətta həyəcanlandırıcı qəbilə münasibətləri ilə məhdudlaşır.2

Bir çox yerlərdə güman edirlər ki, ağalar işğalçıdır, rəiyyətlər isə başqa irqdəndirlər. Həqiqətən demək lazımdır ki, «ağa» tipi həmişə o qədər əsilzadədir ki, onu rəiyyətlə qarışdırmaq mümkün deyil. Bu nəzəriyyənin tarixi düzgünlüyünü dəfələrlə müəyyən etmək lazım gəlib. Məs, Qotur, Soma və s. yerlərdə sonralar gəlmiş şikakilər köhnə sakinləri fəth etmişlər. Ümumiyyətlə, kürd tipi o qədər müxtəlifdir ki, vahid antropoloji3 keyfiyyətə arxalanmaq çətindir. Kürdlər arasında girdəşifət erməni, semit ərəb 4, ya da çox vaxt nestorian-xristian tipinə rast gəlmək olur. Ancaq Sülemani kimi başqa millətlərdən uzaq yaşadıkları yerə olduqca nəcib, məğrur ümumiran tipi saxlanmışdır.

1) Bu iki axırıncıları hərdən «qoran» adlandırırlar. Beləliklə, bu sözün iki mənası var. 1) Əkinçilər təbəqəsi (hər yerdə yox) 2) Zohabdan Şərqdə yaşamış müəyyən qoran qəbiləsi. Rominsonun izahına görə, qoran qəbiləsi 1639-cu ildə IV Sultan Muradın Diyarbəkrdən gətirdiyi bacılan kürdlərini qərbi Zohabdan sıxışdırılmış kəlhər kürdlərindən törəməsidir. Kəlhordan xüsusi ayrılan qoran dialekti bu fikirlə ziddiyyət təşkil edir.

2) Fars sərhəd nahiyyələrinin işğalı zamanı türklər rəiyyətlərin vəziyyətini yaxşılaşdırmaq istədilər, ancaq mən özüm dəfələrlə bu sonunların «bizim daha ağamız qalmadı» deyən qəmli nidalarını eşitdim. Türklər ağaların hakimiyyətini parçalamaq istəyirdilər.

3) Bu vaxtanan kürdlərin ölçülməsi ilə az məşğul olunub. Ədəbiyyat bax. A.A.vanovskinin «Yezidilər» məqaləsi. Russkiy Antropoloqicheskiy jurnal, 1900, №3.

4) Bir çox kürd qəbilələri, xüsusilə onlara başçılıq edən ailələr arasında belə bir etiqad var ki, onlar kürdləşmiş ərəblərdir.

Erməni yazıçısı Abovyan onu belə təsvir edir

«Kürdü ilk baxışdan cəsarətli, təmkinli, yaraşlıq qaməti, eyni zamanda nəhəng boyu, geniş sinəsi, pəhləvan çiyinləri, özündən asılı olmayaraq qorxu aşılamaq hissilə fərqləndirmək olar. Bundan başqa, böyük, odlu gözləri, qalın qashları, hündür alnı, uzun əyri qartal burnu, mətin yerışı, bir sözlə, qədim qəhrəmanlara xas bütün xüsusiyyətlər kürdü fərqləndirən cəhətlərdir.»

Xatırlatmaq olar ki, kürdlər ən qərbi iranlılardır. Lurlarla birlikdə hind-Avropa xalqları arasında qalmış yeganə köçərilərdir1.

IV

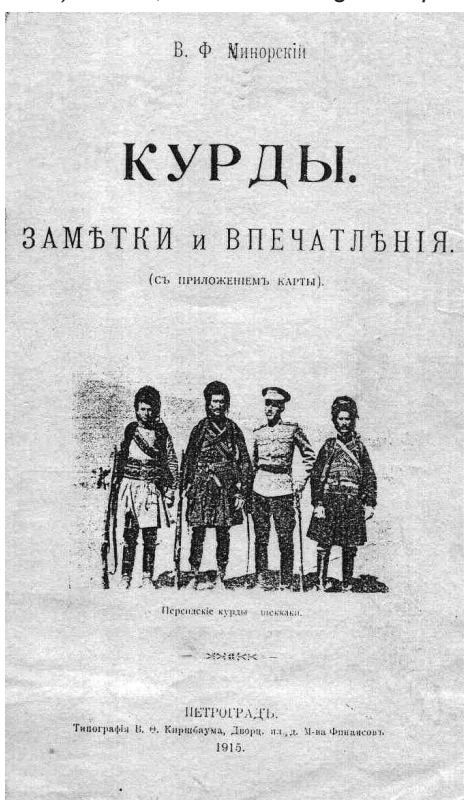
Dil, ədəbiyyat, yazı.

Kürdlərin dili, məlum olduğu kimi fars, əfqan, beluç, osetin və bəzi qədim və müasir ləhcələr daxil olan İran dilləri qrupuna aiddir. Kürd dili «korlanmış fars dili» deyil, xüsusi fonetik qanunları və xüsusi sintaksisi olan tamamilə müstəqil dildir. Kürd dilinin fars dilinə aidliyi serb dilinin rus dilinə, ya da daha doğrusu, İsveçrə dağlılarının ladin dilinin İtalya dilinə aid olduğu kimidir. Fars dilinin əcdadı məlumdur: bu, orta fars (pəhləvi) və qədim fars dilinin mixi yazılardır. Ancaq kürd dili nə ona, nə buna aiddir. O, hətta atəşpərəstlərin müqəddəs kitabı «Avesta»nın yazıldığı qədim İranın ikinci dili ilə də bilavasitə əlaqədə deyil2.

Güman edilmişdir ki, kürd dili İranın bir

çox müasir ləhcələri kimi Midiyanın yox olmuş dilinin, başqa sözlə, qədim İrandan qabaq olmuş İran monarxiyasının bir çox elementlərini canına çəkmişdir.

1) Əlbəttə, kürdlərin iranlılığı ancaq dile

münasibətdə sübut oluna bilər. Yad təsirlərin kiçik bir izinin onların qanında olmasını izah etmək mümkün deyil. N.Y. Mannın «Bir daha Çələbi sözü haqqında», Zap. Vost. Arx. Obş., t.XX, 1910, məqaləsində kürdlərin tipi, məişəti, tarixi və Qabaq Asiyanın başqa xalqları arasında onların mədəni rolu haqqında çox maraqlı sitat və məlumatlar toplanmışdır.

2) Amma Çin Türküstanında çoxlu sayda yeni orta fars mətnlərinin tapılması ilə əlaqədar olaraq qəbul olunmuş anlayışlar indi əhəmiyyətli dərəcədə yenidən qiymətləndirməyə məruz qalır. Məlum olur ki, orta fars dilində ciddi fərqlənən ayrı-ayrı ləhcələr varmış. O Mann (Kurdisch-persische Forschungen 1, 1909) müasir qərbi İran dillərində bununla çox şeyi izah edir.

Kürd dili çoxlu ləhcələrə bölünür. 1. Cənub – Kirmanşah, sennə və . 2. Şərq – Süleymaniyyə və Souç-bulaq. 3. Kürdüstanın az qala bütün əsas ərazisini əhatə edən qərb ləhcəsi1.

Həm Şərq, həm də Qərb kürdləri öz dilini «Kırmancı» adlandırırlar. Şərq ləhcəsində az Adam danışır, ancaq o düzgünlüyü, ahəngdarlığı və saflığı2 ilə seçilir. Şərq və Qərb ləhcələrini fərqləndirən əsas səciyyəvi xüsusiyyət 1şəxs (tək) əvəzliyidir. Şərqdə «mın nəzanım» (mən bilmirəm), Qərbdə «Əz nəzanım» deyilir. Hər iki formanın hətta slavyan kökü ilə oxşarlığı aydındır.

Kürdlərin külli miqdarda nağıl, əfsanə və nəğmələrdən ibarət zəngin xalq ədəbiyyatı vardır. Epik dastanları da mövcuddur. Bu dastanlardan biri olmuş hadisəyə, yeni İran şahı şah Abbasın Dım-dım3 qalasının mühasirəsinə həsr olunmuş və xalq arasında çox sevilən bir dastandır. Nəhayət, kürdlərin özünün də gah sadə, gah qafiyəli nəslrlə bütün Kürdüstan boyu nağıl olunan «Məm və Zin» adlı əsl dastanı vardır. Məm və Zin bir-birini sevir, ancaq Məm ictimai mənşəyinə görə sevgilisinə bərabər deyil. Gənclərin məhəbbətindən Zinin qardaşı olan Botan hökmdarına xəbər çatdırırlar. O, Məmin bu hərəkətindən bərk qəzəblənib onu zindana saldırır. Məm zindanda xəstələnir və hökmdar zülmünün xalq hərəkətinə səbəb olacağından qorxub, onların evlənmələrinə razılıq verir, ancaq çox gecdir. Məm ona şad xəbər gətirən Zinin qolları arasında dünyasını dəyişir. Zin də onun ölümünə dözmür və ölümündən qabaq qardaşından tələb edir ki, onun yası Məmlə toyu kimi təşkil olunsun.

1) Bu vaxtanan (heç olmasa Türkiyə kürdlərinin ləhcəsinə münasibətdə) prof. O.Mannın klassifikasiyası aydınlaşmayıb. Praktik məqsədlər üçün konsul Jabanın göstərişləri öz əhəmiyyətini saxlayır. (Lerxin məqaləsində gətirilmiş Melanqes Asiatiques, S.Psb., 1859, t.III. 242-255); O, ləhcələri pəbengu (Ərzrum, Bitlis, Bayazid, Kars, Urmiya), Həkəri (Bohtan, Diyarbək, Amadiya, Herki qəbiləsi), Suri (bilbaslar, Süleymaniyyə, Mukri, Zaza) və nəhayət Hopmeki (zaza)

2) Mukri ləhcəsi (souç-bulaq) mövcud kürd ləhcələri arasında məlum dərəcədə klassik hesab oluna bilər. Bu, O.Mann tərəfindən daha müfəssəl öyrənilib.

3) Urmiyadan cənuba, Baranduz çayı yaxınlığında.

Zin Məmin yanında basdırılır. Sevgililərin qəbrindən bir-birinə sarmaşmış qızılgül kolları çıxır. Bu, onların məhəbbətinin ölümündən güclü olduğunu göstərir.1

Kürdlərin yazılı poeziyası da çox genişdir. Əlbəttə, onların şairlərinin əsərləri müsəlman poeziyasının ən yaxşı nümunələrinə aid deyil, ancaq ola bilsin ki, kürd dilinin az öyrənilməsi bu əsərlərin oxunmasına və qiymətləndirilməsinə mane olmuşdur. Səkkiz qədim şairin 2 adı məlumdur ki, onlardan ən birincisinin XI əsrdə yaşadığı ehtimal olunur. Hələlik onlardan ancaq birinin – Molla Cizirinin əsərlərinin 1904-cü ildə Almaniyada M.Hartman tərəfindən fotosurəti çıxarılıb. Ancaq tərcümə üçün bir mütəxəssis tapılmayıb. Ən yeni dövrdə kürd şairlərinin əsas məskəni ehtimal ki, çox populyar kürd şairi Nalinin də yaşadığı Süleymani idi.

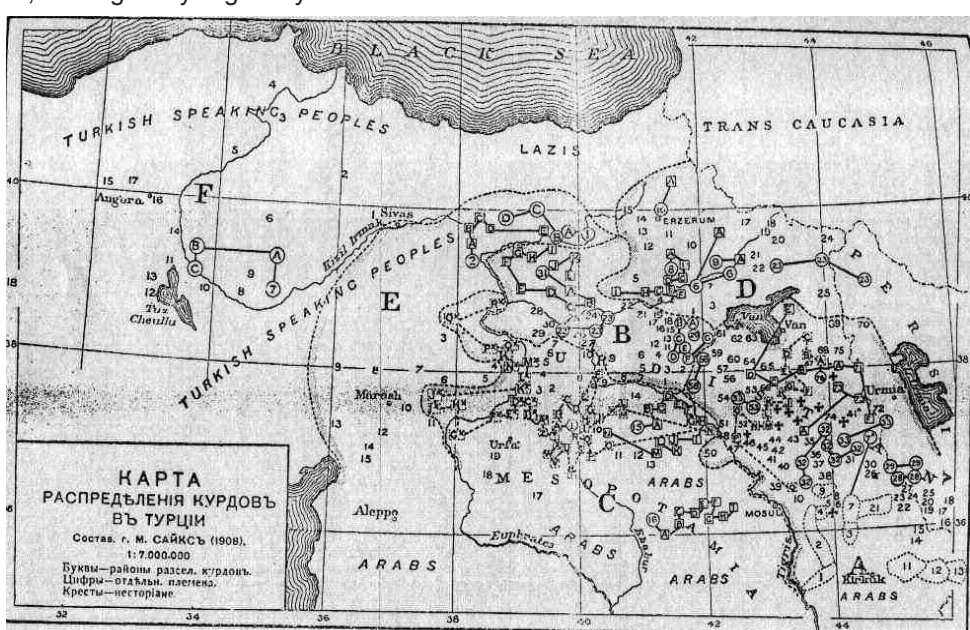
Kürd şərinəndən iki kiçik nümunə

Pərişan saçlarını mən çiyinlərinə dağıtmışam, Sən onlarla mən aşıqı tora salmışam.

Necə ağlamayım ki, yüz dəfə ürəyimi qırımsan, Əgər qab yüz parça olubsa, şərəb necə dağılmasın?

II

Mən lüt bir yoxsulam, ancaq Allah görür ki, sənin gözəlliyini görməyə necə can atıram,

ram,

Yetim ona görə günəşə can atır ki, köynəyi onu isitmir.3

Bu da xalis xalq şərinəndən parçalar

1

«Ah, Leyla Eşana, dağlar ucadır, səni görmürəm,

Əllərimlə səni oxşayardım.

Dünyada sənə bənzeri yoxdur,

14 simli (telli) bir təmbür düzəldərəm

O tellər mənim əzablarımdan yaranaçaq,

Mən o təmburu sərcənin sümüklərindən düzəldəcəm.»

1) Bu, Əhməd Xani poeması əsasında A.Jabanın variantıdır. Digər verisiyalarda məs, Mərvanda Mann tərəfindən yazılmış variantda, hadisələr bizim dövrümüze yaxınlaşdırılır və ifadəyə realist xarakter verir.

2) Bax. Notices recits Konrdes par.

A.Yava, konsul de Russie a Ereroim, S.Rsb.180, 7-11

3) Hər iki parçanı mənim üçün bir Souyç-bulaqlı kürd yazmışdı. Gərək ki, onların müəllifi Nalindir.

Telləri sevgilimin qıvrım saçlarından çəkəcəm,

Ah, Leyla Eşana, Sən mənimsən, mənim qəlbimdəsən.

Sən təzəcə açılmış çiçəksən.

Sənə və mənə valideynlərinin yazığı gəlsin.

II

Mənə yasin oxuyanda

Qoy başım üstə Leyla dayansın.

Və mənəndən soruşsun ay şirin canım, haran ağrıyır1.

Qoy sərt tənqidçilər Puşkinin bir Qafqaz məhnisi haqqında rəyini təkrar edib kürd ədəbiyyatından verdiyimiz bu parçaları pis halda «bəzi poetik üstünlüklərdən məhrum olmayan Şərq mənasızlığı» adlandırsınlar. Ancaq aydındır ki, kürd xalq ədəbiyyatı bu yaxınlarda bəzi qəzetlərdə «Kürd himni» adı altında çap olunan kobud, ədəbsiz cəfəngiyyata bənzəmir. Demək lazımdır ki, Cənubi Kürdüstanı, başlıca olaraq İranKürdüstanında ədəbi dil rolunu qorani dialekti oynayır.Çətin ki, bu dialekt sözün əsl mənasında kürd ləhcələrinə Aid olub inkişaf etmiş ədəbiyyata malik olsun . Məşhur Şərq əfsanələri «Leyli və Məcnun», «Xosrov və Şirin», «Xurşud-Xavər» və b. qoraniyə çevrilib. Hələ keçən əsrin əvvəlində onların əlyazmaları ingilis səyyahı Rich 3 tərəfindən aparılıb və hal-hazırda Britaniya muzeyində saxlanılır. Mən həmçinin 1914-cü ildə Zohab rayonunda bunların və başqa poemaların əlyazmalarını əldə etdim.

«Kürdüstan» adlı ilk kürd qəzeti 1898-ci ildə Qahirədə nəşrə başlamış, sonra isə Cenevrəyə keçmişdir. Qəzetin nəşiri Bədir xanın oğlanlarından biri olan Əbdürrəhman bəy idi. İkinci qəzet türk inqilabından sonra

Şeyx Əbdül Qadir tərəfindən nəşrə başladı, ancaq tezliklə bağlandı. Nəhayət, 1923-cü ildə tələbə və jurnalist kürd gənclərindən ibarət bir qrup «hivay kurd» (Kürdün ümidi) adlı cəmiyyət yaratdı və bu cəmiyyət aylıq «roja kurd» (kürdün günü)4 məcmuəsini çap etməyə başladı.

1) O.Mannın külliyyatından (mukri ləhcəsi. Üç sətirik belə məhnələrin quruluşu və səciyyəsi İspan xalq lirikasını çox xatırladır.)

2) Beləliklə, əslində kürd ləhcələrindən başqa, Zaza və qorani ləhcələrini də yadda saxlamaq lazımdır. Bu ləhcələrdə danışanlar eyni zamanda kürdcə danışırırlar.

3) Britaniya muzeyinin əlyazmalar kataloqunda Rieu tərəfindən yazılıb.

4) «Vostoq. Sborlik ob. Rus. Orient, 1913, str. 233-də o jurnal haqqında S.M.Şanşalın məqaləsi var.»

(Ardı var)

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

Serokê Herêma Kurdistanê ji bo çend hevdîtinan serdana Silêmaniyê dîke

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ji bo bi Bafil Talebanî, Selahedîn Behadîn û Elî Bapîr re bicive, wê serdana Silêmaniyê bike.

Li gor Şêwirmendê Serokê Herêma Kurdistanê Dilşad Şehab îro Şemiyê diyar kiriye: "Serok Nêçîrvan Barzanî sibe Yekşemê wê

serdana Silêmaniyê bike û beşdarî merasîma derçûna 16emîn dewreya serbazî ya Qelaçolanê bibe."

Dilşad Şehab eşkere kiriye, piştî merasîma derçûnê, Nêçîrvan Barzanî wê bi hevserokê Yekîtiya Niştimaniya Kurdistanê (YNK) Bafil Talebanî, Emîndarê Giştî yê Yekgirtûya Îslamiya Kurdistanê Selahedîn Mihemed Behadîn, Emîndarê Giştî yê Civaka Dadwariya Kurdistanê Elî Bapîr û çend aliyên siyasî yên Silêmaniyê re bicive.

Di berdewamiyê de Şehab gotiye: "Ev serdan gelek girîng e û wê bandoreke wê ya mezin hebe li ser helandina qeşaya di navbera aliyên siyasî û bidawîanîna nakokiya siyasî ya li Herêma Kurdistanê."

Herî dawî Dilşad Şehab destnîşan kiriye, Serokê Herêma Kurdistanê li ser yekrêzî û birêxistina nav mala Kurdistanê û nêzîkkirina aliyên siyasî ye.

PeyamaKurd

Swed û Finlandiya ji bo endametiya NATO yê serlêdana fermî kirin

Swed û Finlandiya ji bo bibin endamê NATO yê bi fermî daxwaznameya xwe ya endametiya gihandin sekreterê Giştî yê NATO yê.

Piştî şerê Rusya û Ukranya destpêkirî, Swed û Finlandiya ji bo parastina welatê xwe behsa endametiya NATOyê kirin. Serokê Rusyayê Putin herdu welat jî bi awayekî tehdît kirin ku nebin endamê NATO yê. Rusya endametiya van herdu welatan jî bo NATOyê li ser ewlehiya Rusyayê wek tehdîdekî dibîne.

Swed û Finlandiya bi rêya balyozên xwe yê taybet nameyên xwe radestê sekreterê NATO yê Stoltenberg kirin û piştê Stoltenberg daxûyanîyek da rojnemewana û da xuyakirin ku, her welatek mafê xwe heye rêya li ser here hilbijêre û serlêdana herdu welatan bi keyfxweşî pêşwazî kir. Stoltenberg daxûyakirin ku, dê Swed û Finlandiya ewlehiya NATO yê bi hêztir bikin û got: Ew serlêdana we îro kirî gavek dîrokiye. Niha hevpeyman hemû dê rêya diçe NATO yê binirxînin. Divê me haj jî hemû şikin mutefikên xwe hebe. Em bi hûrgûlî li ser hemû tiştêkî disekinin û biryarek bi lez didin. Wek tê zanin di nava NATOyê de 30 welatên hevpeyman cih digrin. Ji bo welatek bibe endamê NATO dive her welat bêje ERÊ. Eger welatek jî muxalif be. Dive bê iknakirin û pêvajoyekê dirêj dibe. Niha Tirkiye li dijê endametiya herdu welatan derdikeve û serokkomarê Tirkiye Erdogan di vê derbarê de helwesta xwe diyar kir. Swed û Finlandiya dixwazin ji bo Tirkiye ikna bikin heyeta rêkin Tirkiye. Lê Erdoga daxûyanîyekî de got: "bila xwe newstînin".

Tirkiye dibêje ku van herdu welatan "terorist" himaye kirine û tu cara tu "terorist" radestî Tirkiye nekirine. Heman roja Erdogan ev daxûyani dayî, caddeyek sereke ya paytextê Swed Stockholmê PKKê ala PKKê hilawêst.

rojvakurd.com

Serok Mesûd Barzanî 60 sal berê tevî rêzên Pêşmergeyê Kurdistanê bû

PeyamaKurd – Serok Mesûd Barzanî 60 sal berê, roja 20ê Gulana 1962yan tevî rêzên

bazî û rêxistinî, bi awayekî bibandor ketin xizmeta tevgera rizgarîxwaz a niştimanî.

Sala 1983an, di Enfalê de 37 kesên ji malbata wî ligel 8000 kesên navçe û eşîra wî, ji aliyê rejîma

Pêşmergeyê Kurdistanê bû.

Serok Barzanî di 60 salên jiyana xwe ya Pêşmergeyî de, her dem nixrên netewî û niştimanî parast û di hemû pile û postên xwe de eşkere kiriye ku ew şanaziyê bi Pêşmergebûna xwe dîke.

Serok Mesûd Mistefa Barzanî ji malbata Barzanî ye ku malbateke olî û niştimanî ya Başûrê Kurdistanê ye û ev malbata têkoşer, zêdetirî sed-salekê ye li qada tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê têkoşînê dîke.

Xebata malbata Barzanî bi rêbertiya Şêx Ebduselam Barzanî yê Yekem û Şêx Mihemed Barzanî û Şêx Ebduselam Barzanî yê Duyem û heta Şêx Ehmedê Barzanî bandoreke mezin li ser tevgera rizgarîxwaz a seranserê Kurdistanê kir.

Bi rêbertiya Mela Mistefa Barzanîyê Nemir şoreşa Barzan derbasî qonaxeke berfirehtir û pêşketîtir bû û partî û saziyên ser-

Serok Barzanî di 16ê Tebaxa 1946an de, li bajarê Mehabada paytexta Komara Kurdistanê jidayîk bûye, ev jî heman roj e ku Yekemîn Kongreya Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li bajarê Bexdayê hat lidarxistin û General Mistefa Barzanîyê Nemir weke Serokê Partiyê hat hilbijartin.

Bi destpêka êrîşa artêşa Iraqê ya li ser Başûrê Kurdistanê, roja 11ê Îlona 1961ê, bi neçarî xwendinê bi cih dihêle û roja 20ê Gulana 1962yan tevî rêzên hêzên Pêşmerge dibe.

Di navbera salên 1976 – 1979an de li Amerîkayê di xizmeta bavê xwe Serok Mela Mistefa Barzanî de bû ku bi mebesta tedawiya nexweşiya xwe, li Amerîkayê bû.

Serok Barzanî di sala 1979an de di Kongreya Nehem a Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) de, ji aliyê nûnerên kongreyê ve weke serokê partiyê hat hilbijartin.

Sedam Husên ve li biyabanên naverast û başûrê Iraqê hatin jinavbirin û di gorên bikom de hatin wendakirin.

Di Raperîna sala 1991ê de rêberê meydanî yê ber bi Kurdistanê bû û plana derixistina hêzên Iraqê ji Başûrê Kurdistanê danî.

Di 7ê Nîsana 1991ê de li derbenda Korê serperîştîya hêzên Pêşmergeyê Kurdistanê kir ku tê de Pêşmerge destaneke mezin û dîrokî tomar kir û êrîşa hêzên Beisê ya li Korê tîk bir, Destana Korê wergerxaneke dîrokî bû di xebata berxwedan û rizgarîxwaz a gelê Kurdistanê de.

Serok Mesûd Barzanî di sala 1965an de zewiciye û xwedî heşt zarokan e.

Serok Barzanî tevî her du zaravayên Kurmancî û Soranî yên Kurdî, zimanên Erebi, Farisî û Îngilîzî dizane û xwendina pirtûkên dîrokî, ramyarî û serbazî hez dîke.

Wezîra Holanda ya Kurd: Hikûmeta Holanda soza alîkariyên zêdetir daye...

Wezîra Dadê ya Holandayê Dîlan Yeşilgoz a bi xwe Kurd e, îro 18ê Gulanê ji bo serdaneke fermî li ser navê hikûmeta Holandayê gihîşt paytexta Herêma Kurdistanê Hewlêrê û li Balafirgeha Navdewletî ya Hewlêrê ji aliyê Wezîrê Dadê yê Herêma Kurdistanê Fîrset Ehmed ve hat pêşwazîkirin.

Tê çaverêkirin Dîlan Yeşilgoz, di serdana xwe ya du rojî ya Herêma Kurdistanê de, bi rayedarên pilebilind ên hikûmeta Kurdistanê re bicive. Wezîra Dadê ya Holandayê Dîlan Yeşilgoz, di roja xwe ya yekem a serdana Kurdistanê de, serdana Keleha Hewlêr kir û li wir daxuyani dan rojnemewanan.

Yeşilgoz got: "Serdana min ji bo rûbirûbûna terorê, herwiha çawa bikarin berpirsiyariya wan tawan û tundûtuiyên salên borî bixin stûyê kirdarên wan tawan, weke nimûne jî endamên DAÎŞê, herwiha alîkarîkirina qurbanîyên terorê,

armanca sereke ya serdana min a du rojî ye."

Wezîra Dadê ya Holandayê li ser hevahengî û karên hevbeş ên navbera Herêma Kurdistanê û Holandayê da xuyakirin: "Em hewl didin, xweveşartina ji sizayan rûnede, bi taybetî jî ji bo terorîstan, herwiha em çawa bikarin alîkariya qurbanîyên DAÎŞê bikin, em dixwazin bi hevahengî û bi hev re bixebitin, em bikarin belgên zêde-

tir bibînin, da ku ew tawan werin îsbatkirin." Yeşilgoz destnîşan kir, hikûmeta Holandayê soza wê yekê daye ji bo qurbanîyên terora DAÎŞê alîkariya zêdetir bide. Wezîra Dadê ya Holandayê Dîlan Yeşilgoz ji Bakurê Kurdistanê ye û di sala 1977an de li bajarê Enqere ji dayîk bûye ku bi eslê xwe ji bajarê Dêrsimê ye. Yeşilgoz di sala 1984an de ligel malbata xwe koçî welatê Holandayê kiriye.

PeyamaKurd

Ez û 6mîn KONFERANSÊ FOLKLORA KURDÎ LI ZANKOYA ZAXO!

Konê Reş

Ev sêyemîn care ku diçim Zaxo, Zaxoka Badînan.. Cara yekemîn di sala 2008an de bû, min semînerek li dor Bedirxaniyan di bexçeyê qaymamiyê de da, cara duyemîn sala 2019an bû, min du pirtûkên xwe bi navê (Beriya Mêrdîne û Kurdên jibîrkirinê), li Zankoya Zaxo imzekirin. Û ev beşdariya min di konferansê navdewletî de li dor folklorê kurdî li Zankoya Zaxo, di rojên 11-12 gulan 2022an de, cara sêyemîn e.

Li ser vê daxwaznameya Centera Kurdî bo Vekolînên Folklorî ji Zankoya Zaxo, di 9ê gulanê 2022an de, ji Qamişlo min berê xwe da Zaxo: (Silav û rêz mamosta Konê Reş.. Senterê Zaxo bo vekolînên kurdî li Fekolteya Zanistên Mirovayetî/ Zankoya Zaxo li rêkveftî 11 û 12 gulana 2022yê dê konferansê navdewletî li dor folklorê kurdî gêrît. Lewra em weku Senterê Zaxo bo vekolînên kurdî heweyên hêja daxwaz dikeyn ku li konfiransî amade bibin. Hûn dikarn bi navunîşanê "Folklorê Kurdî li Rojavayê Kurdistanê" di penelêkî da pişikdarîyê biken.

Her sax bin/ Zakho Center Kurdish Studies/19/4/2022).

Bi çûna Zaxo re, ji rex herdû desthilatên sînor ve, bi hêsanî derbasî Kurdistanê azad û swêbixwe bûm.. Li Zaxo, hotêla Jamal, ez jî wek wan 85 mêvanên qederbilind ku ji herçar perçeyên Kurdistanê (Bakur, Rojhilat, jixwe başûrê bi herdû şêwezaran hebûn, hem jî ji Ewropa û ez ji Rojava), hatibûn, bi germî hatim pêşwazî kirin. Di herdû rojên konferansê de (11-12 gulanê), panelên konferans di çend holên zankoyê de hatin gerandin.. 83 penalîstan vekolînên xwe di 18 rûniştinan de xwendin, tev li dor zîlana ziman û folklorê kurdî bûn, hin çak û rind bûn, hin lawaz bûn.. Di encam de dikarim bibêjim ku tev baş bûn..! Başbûn ku tev bi zimanê kurdî hatin xwendin.. Ez vê konfer-

ansê pîroz dibînim û jê re şabaş dikim.. Û dikarin bibêjim ku ew doktorên Zankoya Zaxo yên ku bi kar û barên Senterê Zaxo ji bo vekolînên Kurdî rabûn û radibin hêjane pesin û spasiyan. Nexasim ku di vê rewşa teng û dijwar de, ew dikarin ronakbîr, nivîskar û rewşenbîrên her çar perçeyên Kurdistanê di bin banekî de li hev bicivînin.. Belê, bi xêra vî konferansî min gelek kes ji perçeyên Kurdistanê naskirin û asoyê agah-

Ewên ku hêj bi çandiniyê û pezxwedîkirinê mijûl dibin.. Di van salên dawî de, ew jî hin bi hin kêm dibin û kalemêr jî hin bi hin dimirin.. Pêwîste rojekê berî rojekê, rêxistinên me, sazî û komên rewşenbîrên me, danheva zargotina me ji xwe re bikin erkeki sereke û pîroz.. Her ku kalemêrêkî me dimire, her ku kurdek dûrî zimanê xwe dikeve Kurdistanê me tê guvaştin û biçûk dibe.. Ji ber ku dîroka me di folklorê me de

dariyên min firehtir bûn.. Bi rastî, li Zaxo û Zankoya Zaxo min xwe di Kurdistanêke biçûk de dît!

Panela min di duyemîn roj de bû, bi navê: (Folklorê Kurdî li Rojavayê Kurdistanê/ (Cizîr Gencîneye Ziman û Zargotina Kurdî Ye), ji 12 rûpelên A4 pêk dihat, li dor rewşa folklorê kurdî li Rojavayê Kurdistanê

ye..).

Xweş bû ku beşdarên herçar perçeyên Kurdistanê, her yekî di Konferansa FOLKLORA KURDÎ de li ser rewşa ziman û folklorê kurdî di perçeyê xwe de rawestîyan û xebatên xwe yên di warê folklor de bi awakî berfireh anîn zimên!

Ya hîn xweştir ku di herdû rojên konferansê de amadebûnke qube ji rex xelkên Zaxo ve hebû.. Bi haziriya wan panelên konferansê dihatin xemilandin, nexasim beşdariya ji rex keç û xortan ve.. ev yek jî cihê kêfxweşiyê ye.. Bêguman (Goşt bê hestî nîne).. Bi hêvî me ku di salên hatî de ew kêmasiyên teknîka di warê dema xwendina panelan de dirêjtir be û belavokeke rojane bi alfabeya Aramî û Latîni, bi nûçe û çalakîyên konferansê bê belavkirin. Lê her û her ev qencî û vekirina vî derî wê ji Zankoya Zaxo re bimîne û wek ku kurdan gotiye: (Heçî berê gula zerê). Zankoya Zaxo a berê ye.

Jixwe ger û geştê penalîstan ji bo Amêdiyê, gorên nemiran li Barzan û bajarê Akreyê zor zor xweş bû.. Ji dil spasiyên xwe ji Prof Dr. Nadhim Jakhsî serokê Zankoya Zaxo û Prof Dr. Hoger Tawfiq serokê Konferansa Folklorê Kurdî û tev doktorên Zankoya Zaxo ku bi nefseke biçûk xizmeta mêvanan dikirin, pêşkêş dikim. Bi hêviya ku em careke din, hev di bin banê Zankoya Zaxo de bibînin.

Qamişlo 15/5/2022

û xebatên xwe yên di wî warî de bi awakî berfireh min anîn zimên! ev e kitek ji encama gotina min:

(Roja îro, zargotin û folklorê me li Rojava; çîrok, çîvanok, serpêhatî, destan, stran, gotinên pêşîyan, lîstik, yarî.. bêtir di sînga belengaz, hejar û feqîrên gundan de mane? Ewên ku dûrî şaristaniya bajaran e.

Amerîka: Em bi hevkarîya Kurdistanê serbilindin

Di ser hîlbijartina yekem ya parlamentoya Kurdistanê de 30 sal derbas bû ku parlamento yekem nîşana demokrasîyê ye. Konsulxaneyê Amerîkayê ya Hewlêrê bi sedema 30 em salvegera hîlbijartina yekem ya Kurdistanê daxwuyaniyekî da. Konsulxane di daxwuyaniya xwe de weha got: "Herêma Kurdistanê bû mîna kekeî erênî ya pêkvejiyanê. Em bi sedema salvegera 30 yem ya ku di 19 ê gulana 1992 an de çêbû bû, em xelkê Kurdistanê pîroz dikin. Di 30 salên borî de Herêma

Kurdistanê li giştîya herêmê bi xweşbînî û di nav aştiyê de bû mîna kekeî erênî. Em bi xelkê Kurdistanê û hukumeta Herêma Kurdistanê ji hevpariya xwe û demokrasîyê, mafên mirovan, geşepêdana aboriyê û serdestiya hûqûqê û di hevkarîyên reformên aborî de, em bi Kurdistanê serbilindin. Amerîka bende ye ku di çarçoveya Iraqa federal de, bi Herêma Kurdistanê re, ji bo ewlehiya herêmê, refah û xwurtkirina berxwedana wê, bendeyê hevkarîya daîmiye."

PeyamaKurd

NY li ser daxwaza Nêçîrvan Barzanî ji bo kêşeyên Hewlêr-Bexdayê nûnerekî taybet destnîşan dike

Neteweyên Yekbûyî (NY) li ser daxwaza Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, wê nûnerekî taybet bo çareserkirina pirs-

girêkên navbera Bexda û Hewlêrê destnîşan bike. Hat diyarkirin ku welatên endamên Asayîşa Navdewletî ya Neteweyên Yekbûyî (NY) piştevaniya xwe ji bo destnîşankirina nûnerekî taybet li ser daxwaza Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî nîşan dane û ew daxwaz jî ji bo hêsanîkirina diyalogê û çareserkirina pirsgrêkên navbera Hewlêr û Bexdayê bi du nameyên cuda hatibû kirin.

Hat ragihandin ku welatên endamên NY di Encûmena Asayîşa Navdewletî de piştgiya daxwaza Nêçîrvan Barzanî kirine û wê ji bo hêsanîkirina diyaloga di navbera Hewlêr-Bexdayê nûnerekî taybet destnîşan bikin.

Berdevkê Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî Stéphane Dujarric eşkere kir; "Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî Antony Guterres dubare daxwaza gotûbêjêke saziyane û organîzekirî ya berdewam dike di navbera hikûmeta federal a Iraqê û hikûmeta Herêma Kurdistanê de ku bigihin rêkeftineke berdewam a li ser bingeha destûrê derbarê pirsgrêkên heyî de ku yek ji wan pirsgrêkan dabeşkirina çavkaniyên enerjîyê ye."

15 welatên endamên Encûmena Asayîşa Navdewletî piştevaniya daxwaza Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ya destnîşankirina nûnerekî taybet ê Neteweyên Yekbûyî ji bo alîkariya diyaloga berfireh di navbera Hewlêr û Bexdayê de kirine. **PeyamaKurd**

Li ser biryara Serokwezîr Barzanî, dê nexweşên Talasîmayê werin dermankirin

Li gorî ragihandina Fermangeha Medya û Zanyariyan a Hikûmeta Herêma Kurdistanê, bi biryara Serokwezîrê Herêma Kurdistanê

Mesrûr Barzanî, ji bo 100 nexweşên Talasîmayê, 5 milyon û 500 hezar dolar, hatiye terxankirin da ku ew nexweş, li derveyî Herêma Kurdistanê werin dermankirin.

Li gorî daxuyaniya hat belavkirin, "Di çarçoveya girîngpêdana Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya ji bo xizmetkirina welatîyên Herêma Kurdistanê, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, ji bo terxankirin û xercîkirina 5 milyon û 500 hezar dolaran, razemenî daye. Ev razemenî, bi mebesta çandina mêjûya hestî ya ji bo 100 nexweşên Talasîmayê hatiye dayîn da ku ew nexweş li derveyî Herêma Kurdistanê werin dermankirin." Di daxuyaniyê de hat diyarkirin ku pereyê terxankirî, li gorî texmîna lêçûnan hatiye dabeşkirin û ji bo her nexweşekî/ê, 55 hezar dolar hatiye veqetandin. Hat zanîn ku ev cara yekemîn e dê nexweşên Talasîmayê, li derveyî Herêma Kurdistanê werin dermankirin. **PeyamaKurd**

Herêma Xorasanê li Îranê ye. Erdê wê, ji sinorê Turkmenistanê dirêjî tixûbê Afganistanê dibe. Hejmara kurdên li Xorasanê ne diyar e. Lêkolînê qala 1 milyon 500 hezar, hinek jî dibêjin hejmara kurdên li herêmê, 2-3 milyon in. Dîroka koçberkirina kurdên Xorasanê di salên 1100-1500 (p.z) de pêk hatiye. Lê hinek nivîs qala şopên kevnare yê kurda li herêmê dikin. "Zerdeşt Pêxember" li herêmê maye û ev dever jî dikeve ber xaka kevnare ya kurda. Lewma têkiliyên kurda bi herêmê re têra xwe kevn e.

Lêkolînê û nivîskarê kurd Şoreş Reşî zêdeyî 10 salan e li ser kurdên koçber kur dibe. 2 pirtûkên wî, Kurdên Koçber 1, 2 li ser pirsê belav bûne. Ew bi xwe jî ji kurdên Anadolîya navîn e. Çend caran çû Xorasanê û li wir lêkolînê giranbûha pêk anîn. Me, li ser rewşa kurdên Xorasanê bi nivîskar Şoreş Reşî re axîfî.

- Li ser pirsê Kurdên koçber du pirtûkên we belav bûne. Tu bi xwe ji Kurdê Anadolîya navîn e. Tu çûye Xorasanê û li ser pirsê kur bûye. Derbarê dîroka Kurdên Anadolîya navîn û Kurdên Xorasanê pispore.

Hejmara Kurdên Xorasanê çiqas e? Li kîjan bajarên Xorasanê dijîn? Hejmara gundên wan çend in û bêhtir li çi deverê kom bûne?

Şoreş REŞÎ: Spas. Min 10 salan li ser pirtûkên bi navê "Dîroka Kurdên Koçber", cîld I û II an kar kir û dî caran çûm Xorasan û Gîlanê. Kurdên Xorasan, Gîlan, navenda Anadolî û xeta Berfiratê yek in...

Wekî her beşekî Kurdistanê an jî cîhên ku kurd lê dijîn, em baş nizanin ku çiqas kurd li Xorasanê dijîn. Anku îstatîstîkek liser wê yekê li ber destên me nîne. Yên ku heyî jî ji alî dewletên dagirker vê nayên eşkerê kirin. Bê guman hinek texmîn hene. Mînak, gencên Xorasanê dibêjin: "Hejmara me sê milyon in." Hinek nivîskarên mîna R. Blaga dibêjin: "Dema çûn Xorasanê, milyonek 900 hezar bûn, Ew ji 15 heta 50 malbat bûn." Kelîmullah Tevahûdî dibêje: "45-50 hezar malbat" birin. Ew jî texmîna 250 hezar kesan dike. Dîtinên îro li ser hejmara wan tînin, bi min zedê realîstî nayan. Dema mirov kurdên li eyalata Gîlanê jî bide ser yê Xorasanê texmînî di navbera milyon niv û dû milyon de kurd li bakûrê Îranê dijîn. Bakûrê Xorasanê bi dewletên Afganistan û Turkmenistanê re cîran e. Kurd li rojhilat, ji sinorê Afganistanê bigre heta Behra Kesk û Gîlanê belav dibin. Herdû cografya jî çiya, tazi, hişk û bêkêr e. Ji rojhilat de, Kurd li bajarên Kelat-i Nadîr, Çînar, Deregez, Qoçan, Nîşabur, Sebzevar, Esferayn, Şîrvan, Oxaz, Bojnurd û Aşxanê dijîn. Li paytexta eyalata Xorasan, bajarê Meşhedê tê gotin ku 400 hezar kurd dijîn. Di nava wê cografyayê de mirov gundên fars, turkmen, tat jî dibîne ku ew ji bo helandine kurdan hatine bicîhkirin. Li Xorasanê piranî Kurmanc dijîn. Lê li bajarê Kelatê kêmkê jî kurdên Lor peyda dibin. Li Eyala Gîlan ku li başûrê Behra Kesk dikevê jî gelek kurd hene. Paytextê eyaletê Reşî e. Gor bawerîya min ew nav jî êla kurdê bi navê Reşî girîtiye. Li Gîlanê, li çiyayên nezîkî behre kurdên Kurmanc dijîn û piraniya wan xwe wek "Reşî" û "Emarî" binav dikin. Wekî tê zanîn Reşî li nava Anadolî û li dora Melefi, Semsûrê û gelek cîhên din jî dijîn. Emarî jî îro bi hema navî li gundên Qirşehîrê dijîn û parçên hevîn. Li herêmên bi navên Lahîcan, Şahrudan, Sefîdrud û Loşan kurdên Lek-Lor û kurdên Hewreman dijîn. Lek wek Şêxbizî jî tînin zanîn ku îro li Haymana û gelek cîhên dinê Turkiyê û Xaneqînê hene. Kurdên bi zaravê Hewramî û Dimilkî jî li Gîlanê hene. Gîlan wek mûza ziman û zaravaya ne. Ji bo lêkolîneran cîhekî mûkemel e. Di nava van kurdan de: "Tat", "Gilek", "Talış" û komên dine biçûk jî dijîn. Dîsa nezîkî wê herême li bajarên mîna Kazvîn û Xalxalê (Celîkî dijîn ku ew li Çelîkhan, Semsûr û navênda Anadolî jî hene) jî gelek kurd dijîn.

Li herdû eyalatan nezîkî 2000 gund hene. Tenê li Xorasanê 1600 gundên kurdan hene. Lê îro ew gundana piranî vala bûne. Dema ez di salên 2001 û 2003 an de çûm herdû herêman min dît ku gelek gund vala bûne û xelkê ji gundan barkirine bajarên mezin. Lewra li gundan kar nemaye û salên dawî gelek xela û hişkî heye û çandînişî edî nema dibe. Ji ber sedemên aborî, gundiyar barkirine. Ew politîka ji alî dewletê ve jî tê teşwîk kirin. Dewlet dixwazê kurd belav bibin û bîr helandin...

- Bêhtir ji kîjan herêma Kurdistanê hatine?

Şoreş REŞÎ: Bêhtir ji aliye Melefi û Semûrê ne. Wê demê jiyan koçer û koçberiyê hêsantir bû û sinorê çûnûhatin û bicîhbûnê jî Çiyayê Kurmenc û Helebê heta Erzîrûm û Qersê dirêj dibû. Federasyon, êl û konfederasyonê van kurdana di navbera wê cografyayê de diçûn û dihatin, bicîh dibûn. Lê wek navênd, mirov dikarê bibêje ku ji bajarê Semsûr ne.

Li herêmeke Xorasanê kurdên bi navê "Layîn" hene. Ew nizanin ku ji ku hatine û navê wan ji ku hatiye. Dema mirov li nava dokumentên Osmaniyan mezê dike, li Semsûrê gundekî bi navê "Karye-i Layîn", yanê gundê Layîn dibîne. Di salên 1500 de ew gund heye û xelkê lê nîstecîh

e. Lê piştî salên 1535 an gund vala bûye û xelkê bar kiriye. Ji dokumentên dîrokî yê bi vî rengî, axaftina mirovên li herdû herêman, qereker û şexsiyeta wan dide îspat kirin ku, ew berê li wê herême jîyanê. Bi kurtî mirov dibîne ku ew ji dora Semsûrê neçarî koçê bûne. Berî wê serdemê jî, di dema Sasanîyan de (ss VI) hejmarek kurd ji alî Silîvanê û Gîlan kurdên Gor (1148-1215 an de

Kurdên Xorasanê

Dîmenek ji jiyana Kurdên koçber: Kurdên Xorasanê

dewleta Gor avakirin) birine Xorasanê. Dîsa ji Hewrêman û Lekîstanê kurd çûnê herêma Gîlanê.

- Te hinekî qal kir. Lê bi giştî Kurdên Xorasanê çi demê li wir bi cî bûne û sedemên koçberiyê çi ne?

Şoreş REŞÎ: Di serdema Safevîyan de, cara yekemîn Şah Îsmail, kurd birin Xorasanê. Şah dîzanî ku kurd şervan in û liser esasê Sersortiyê (Qizilbaş) ew giredayî şah in. Wê demê moxol û ozbekan êrîşî Xorasanê dikirin. Îsmail jî êlek e kurd bi navê "Qereman-lu" bir û wek mertal li pêşberî wan bi cîh kir. Qeremaniyan li hember Osmaniyan gelek salan şer kirin. Bajarê "Karaman" a li Anadolî, navê xwe ji wan girtî ye. Piştê di dema Yildirim Beyazîd de vedigerin aliye rojhilat û Qafqasyayê. Di heman demê de, dewleta Safevî ava bûye û Qeremanî di avakirina wê dewletê de rolek mezin lîstine. Şah wan jî wir dibe Xorasanê. Îro jî Qeremanî li bajarê Aşxanê hene. Ez du caran çûm hêla wan. Piranî koçberin, zaravê Kurmancî diaxifin û mirovên pir şervan û egîd in. Koçberîya dîyemê di serdema Şah Tehmasîp de di sala 1553 an de pêk hat. Sedema wê jî Sersortî û eskerî bû. Koçberîya dawî jî di serdema Şah Ebbas de bû. Şah bi Osmaniyan re di sala 1590 an "Peymana Stenbolê" mohr kirin û gor ve peymanê di sala 1593-94 an de 15.000 malbatên Kurd birin Xorasan. Kurd wê demê piranî li dora Serhedê û Azarbeycanê koçber bûn û sinorên ku dagirkeran çêkirî îhlal dikirin. Biçûyan kîjan dewletê jî ew di şer de bi ser diketin. Lewma herdû împaratoriyan jî dixwestin ji kurdan rizgar bibin. Abbas soz da kurdan, ji bo xwedîkirina pez cîhekî peyde bike. Bi vî yekê kurd xapandin û birin Weramîn (başûrê Tehran, îro bûye taxa Azerbeycanê) bicîh kirin. Lê piştî dû salan xapandina wî eşkere bû û derket holê, wî kurd şandin aliye Xorasanê. Wê demê Xorasan di bin êrîşa Ozbekan de bû û şah nedî-

Kaxizekê tu bişîne ez bixwînim lê yare (Ji pirtûka Stran û Awazên A. Navîn-Ş. Reşî).

- Li herêmê, kurd bi giştî bi çi karî mijûl in û rewşa herêma Kurda ya aborî çawa ye?

Şoreş REŞÎ: Kurd piranî bi maldarî, bax û cotkarîye debara xwe dikin. Xorasan cîhekî zûha, hişk, baran kêmkê dibarê û çiyayî ye, çandînişî kême. Maldarîya jî merg û çêrê kême. Di hinek newalan

de darên meywê hene ku xelk bi fêkîyan dewera xwe dike. Bi giştî Xorasan û kurdên wir gelek feqîr û hêjar in. Aborî hema hema nîne. Dewlet bi zanyarî cîhê kar an jî tiştêkî aborîya wan baştir bike ava nake. Dixwazin kurd muhtac bin û belav bibin. Dewleta Îranê jî karê narkotîkê re çavê xwe digre, serbest e. Li wir cixara kişandin şerm tê

dîtin, lê tiryakîbûna narkotîkê baş tê dîtin. Ji bo ku bi herêma Xorasanê bi Afganistanê re sinor e, kişandin û bikaranîn ne qedexa ye. Gelek gund û kes pabendiyê kişandinê bûne. Ez bixwe bûm şahîd ku li gundan dê û bav di nava zarokan de dîkşînin û gelek gund bi temamî bûne êsîrê wê. Ew sucêkî mirovahiyê ye. Pêwîst e UN (Neteweyên Yekgirtî) û hêzên kurda bi pirsê mijûl bibin. Zarokên temenê wan nebûyî 10 salî jî di narkotîkê de tînin bikar anîn an jî bûne mûptela ku ji bo civaka kurd xeterek pir mezin e. Dewleta Îranê dema ticareta narkotîkê tê kirin (meblaxên mezin) kesan digre û îdam dike. Lê ji bo bikaranîna wê di nava ciwanên kurda de, çavên xwe

Lê xebateka bingeîn nîne. Wekî din kovara "Kurmanj" derdiket lê gelek pirsqirêkên wê aborî hebûn. Sazîyeka bi navê "Mûsesa Kurmancan" heye ku navênda we li bajarê Qoçanê ye û wek mûzeyekê xebatê dimeşîne. Eleqa çî bi kurdên wir ve hebe kom dike û dixê nava sazîyê. Radîo û TV yê ji alî dewletê ve tînin finansê kirin jî hene, lê piraniya bernamayan bi Quran xwendine, an jî bi propaganda sistemê diçe. Wextek sînorkirî didin stranên. Rewşa Kurdên Gîlanê xiraptir e û tu xebatên wan yê çandî û kultûrî nînin in. Ew bi asîmîlebûne re rû bi rûne.

- Têkiliya wan bi Kurdê Kurdistanê re çawa ye?

Şoreş REŞÎ: Ez kurdên Xorasan û Gîlanê wek "Koda reş a kurdan" binav dikim. Çawa balafirên kodên xwe reş hene, kurdên Xorasanê jî ji kurdan dîr manê û bi tena serê xwe dijîn. Ne tekîliya wan bi kurdên rojhilatê Kurdistanê re ne jî bi yê din re hene. Ji bo ku dewlet parabolên qedexê dike, nikarin TV kurdî jî mezê kin. Hevalbendên PKK têkiliyên xwe danîbûn. Wekî din ne TV, ne rojnamê, ne kovar, ne jî tiştêkî din digehêje ber destên wan. Di her carê ez diçûm, min gelek pirtûkên zarokan, alfabê û zîman, CD û amûrên din dibirin û hema hema li her cîhekî belav kir û dan hinek kesan ku kopya bikin û belav bikin. Pêwîst e sazî û rewşenbîrên kurd berê rexne bidin xwe. Hêzên kurd û gelê kurd dikarin gelek alîkarîyên mezin bidin xwişk û birayên xwe, kurdên Xorasanê. Di vî warî de kemasiyên mezin hene.

- Politîka dewleta Îranê li hemerî wan çawa ye?

Şoreş REŞÎ: Wek her dagirkerekî Kurdistanê, ya wan jî politîkayek sînsî, nankor û bi xeter e. Tenê kurdan înkâr nake, lê ji bo ku wan bihelîne çî ji dest tê dike. Eger kurd nebiyana îro cografya Îranê wek îro nedima; qet nebe Xorasan di nav sinorê Îranê de nedima. Kurdan ji bo Xorasanê gelek bedel dane. Lê li bajarên Xorasanê xelk mûhtacê nanê tîsî ye û peykerek mezinêkî kurd nabînin.

Di alî din de, sistema dewletê ji bo ku xelkê bihelîne hewil dide ku berê wan bide aliye olî. Li her kolanekê mirov dikarê mizgefteka modern bibîne û heroj civînên olî pêk tînin. Lê ji bo rêkûpêkiya jiyana xelkê çî kar nayê kirin. Bi propagandê bi vî rengî bi hezaran kurdên Xorasanê di şerê Iraqê de kuştin û an jî seqet hiştin.

Li bakûrê Xorasanê, sinorê Turkmenistanê cîhekî pîroz heye. Dewlet propagandê dike ku "Îmamê Elî li wir şer kiriye û paşê bûye cîhê îstîfretê." Di dîrokê de bûyereka wiha pêk nehatiye. Dewlet rûpelên dîrokî yê nû ji derewan diafirîne. Berevajî, gelek belgê û dîtin hene ku Zerdûşt Pêxember li wir jiyaye. Lê dewlet hewil dide dîroka rastiya herêmê berevajî bike...

- Têkiliya wan û Kurdên Anadolî ji aliye girêdana eşîr, xîzm û xwedîtiyê heye, an na?

Şoreş REŞÎ: Di dema îro de, têkiliyên Kurdê Anadolî û Xorasanê zêde ne xurt e. Qels e. Lê girêdana me, ji aliye êl û eşîran ve heye. Êlên li Koban, Efrîn, Çiyayê Kurmenc, Cebel el Ekrad (Lazqîyê), Mereş, Dîlok, Melefi, Semsûr, Dêrsîm, Qers, Erzîrûm, Rûsya û Navênda Anadolî yek in. Şax û bavikên koçber li Xorasan û Anadolî navên eşîr û êla xwe jîbir nekirî ne. Êla min a ku navê xwe Sêvika yê li Xorasanê 60 gundin, li Anadolî 5 gundin. Wekî din li Dêrsîm, Melefiyê jî hene. Dîsa konfederasyona me ya bi navê Reşî tê nasîn, li taveyê cografyayê belav bûye. 120 êlên kurd li Xorasanê hene, hinek nav hatibûn guhartin jî mirov parçê wan li bakûrê Kurdistan, Rûsya, Rojava û Anadolî dibîne.

- Pirtûkên te Dîroka Kurdên koçber 1, 2 çiqasî bala kurdên koçber kişand?

Şoreş REŞÎ: Di pirtûka min de gelek tez, îdîa û îspatên nû hene; li ser îfdayên di vî pirtûkê de nîqaşên pêwîst nehatin kirin. Belavkirina pirtûkê didome. Pirtûk bi kurdî ye û gelek kes nikarin bixwînin. Beşek ji dîrokanayên kurd bi kurdî naxwînin, an berhem negihîştîye destê wan. Lewma nîrxandin, rexne û nîqaşên pevîst çênebûn. Ji alî kurdên koçber ve jî rewş wiha ye. Di xwendina kurdî de li paş mayîn heye. Lê gor wê jî bala wan dîkşîne û dixwazin bixwînin. Hewildanên wisa rê li ber fêrbûna kurdî jî vedike. Armanca min ew bû ku, ew li ser dîroka xwe ronî bibin û bi nivîsîna kurdî teşwîqî xwendina zîmanê xwe bibin. Divê bê gotin ku, gavên erênî jî tîne avêtin. Li herêmê kurda, wekî kevirêkî bavêjî nava avê, pêl bi pêl kurdî di nava kurdên koçber de belav dibe û întersa wan zêdetir dibe. Xebatên heja dibin û gelek projeyên giranbûha pêk tînin.

Hevpeyvîn: Zarathustra Gabar ÇIYAN
FuroKurd News

wêrî herê herême. Şah, kurd birin û ew avitên nava egîr. Piştî wê demê 1594 an de, edî şerê kurd û ozbekan dest pêdike û kurd gelek wendahiyan mezin didin. Şaîrêkî faris dibêje: "Eger mirov xaqa Meşhedê bigûvîşê dê xwîn heta Kerbelayê here..." Rastî ew xwîna kurda bû. Piştî şerên dehansalan ajotî, kurd herême ji ozbekan paqij dikin û li wir nîştacîh dibin. Ew strana gelêrî jî şerê wê demê îfade dike ku di dema êrîşên ozbekan de jin direvandin û li bazaran difrotin:

Te dibîn û min çêrdikî lê yarê?

Li kî alî sefer dikî lê yarê?

Her derê terî min xeberke lê yare!

Dûmên girtîye serî Zengîlan û Rûbarî

Serê Tûrmên derket li alî Xîwe û Bihare

Hemdîla min, bêrdîla min birin bazarê

Can û malî min feda serî serkarî

Min bifroşin daynin li redê wê yarê

Ez bigerim te nabînim lê yarê

Li redê te kê hisînim lê varê

digre. Di vî warî de mafên mirovan bînpê dike û bernemeyêka wan ê li dij wê jî nîne.

- Rewşa bi axaftina Kurdî çawa ye? Xebat li ser zîman, çand û dîrokê dibe, an na?

Şoreş REŞÎ: Kurdîya kurdên Xorasanê Kurmancîya berfiratê ye. Kurdekî ji Semsûr, Çiyayê Kurmenc, Kobanê û navênda Anadolî bi rihetî dikarê fêhm bike. Hinek farisî ketiyê navê, mirov tê de tirkî û erebî jî dibîne lê dîsa jî kurdîyek zelal û paqij e. Kurdên barkirine bajarên, heftê heft dikevin ber pêla asîmîlasyonê. Yê temên mezin Kurdî dîzanin lê nîfşên nû bi farisî diaxifin. Dibistan û sistema siyasî mejiyê wan dide şûştin.

Li gundan rewş hinekî baştire. Zîmanê bazarê hîna jî li gelek deveran Kurdî ye. Lê xeterek gelek mezin li pêş kurdan, yê li gundan dijîn heye. Xebat ferdî ne. Kesayetiyan wek Kelîmullah Tewahûdî (1940) ji 30 pirtûkan zedetir nivîsî ye û xizmet kiriye. Lê ji bo wan nivîsîn, çapkirin û belakirine hemî zewî û erd û xaniyê xwe firotiye. Ji van pirtûkan 7-8 li ser dîrokê ne, yê din jî li ser çand û hûnerê ne. Kesên wiha vek û vek hene

Kürt ve Kürdistan tarihinin kaynakları

(Övvêli ôten sayımızda)

Takvîm-i Vekâyî'nin 1251/1836 tarihli 123. sayısında, Sivas Vâlisi Reşid Mehmed Paşa'nın "Kürdistan Eyaketi"ndeki göçebe Kürt aşiretlerini iskân etmeye çalıştığı sırada Kürd aşiretlerinin isyanıyla karşılaştığı ve bunların 'tedip edilerek Balkalar'da iskânı için gönderildiğine dair (s:1)' haber yer almıştır.

Kürdistan Eyaleti

5 Muharrem 1264/14 Aralık 1847 tarihli 'Takvîm-i Vekâyî Gazetesi'nde yayınlanan yazıya göre Osmanlı Devleti, Kürdistan Eyaleti'ni ilan edilmiştir. 1868 yılında kaldırılan eyaletin hem sınırları hem de merkezi zamanla değiştirilmiştir. 1847 tarihli Takvîm-i Vekâyî'ye göre Kürdistan Eyaleti, Diyarbakır eyaleti, Van, Muş, Hakkari sancakları, ayrıca Cizre, Botan ve Mardin kazalarından müteşekkildir. Salnamelere göre eyaletin merkezi önce Ahlat düşünülmüş, ancak Van, Muş ve uzun bir süre Diyarbekir (Amid) merkez yapılmıştır.

Rusların Ermeniler aracılığıyla Doğu Anadolu'dan sıcak denizlere inme çabasını engellemek isteyen İngiltere, dönemin başbakanı Gladstone'nin emriyle Ermenilerin bulunduğu bölgeye 1880'lerde bir heyet göndermiştir. Heyet, Kürt-Ermeni ilişkilerine dair hazırladığı raporda, yapmış oldukları nüfus sayımına da yer vermiştir. Kürdlere dair açıklamalarda Kürdlerin bir edebiyata bile sahip olmadıkları iddiasına gündeme gelmiş, buna karşı olarak Keyfî (nr:969, ss:2, 'Tercüme-i Cevapname', nr:974, 1881, ss:3) ve Abdurrahman Nacim ('Fünun-Kürd', nr:982, 1881, ss:2-3) Tercüman-ı Hakikat gazetesinde iddialara karşı birkaç makale yayınlamışlardır. Gazetenin daha önceki sayılarında AT' imzasıyla çıkan 'Kürdistan (nr:594, ss:2-3)', 'Kürdistan (nr:596, ss:2-3)' yazılarında da Kürtlerin cahil ya da vahşi olmadığı, bilim, fen ve edebiyat alanında başarılı şahsiyetlere sahip oldukları söylenmiştir.

Ahmet Rifat'ın ilk iki cildini 1881'de, son beş cildini 1882 yayınladığı yedi ciltlik 'Lugât-ı Tarihîye ve Coğrafîye'sinde 'Kürdistan-ı Osmanî: Ermenistan, El-Cezire, Irak-ı Arab ve Acemistan arasındadır. Şehrîzor ve Musul vilayetleriyle, Bağdat vilayetinin bir kısmını teşkil eder Dört yüz kilometre genişliğinde olup... (C:6, ss:77)' ve 'Kürdistan-ı Acemî (İran Kürdistanı): Acemistan'-da Azerbaycan, Irak-ı Acem, Huzistan ve Kürdistan-ı Osmanî ile sınır bir eyalettir. Başkenti Kirmanşah'tır (C:6, ss:78)'ı şekliyle yer almıştır.

Kürt Vilayetleri

Ahmed Cemal'in 1311/1895'de idadi okullarının birinci sınıfında okutulmak üzere hazırlanmış olduğu "Coğrafya-yı Osmânî"sinde 'Kürdistan Kıtasında Bulunan Vilayetler (ss:181-193)' içerisinde 'Erzurum Vilayeti (Erzurum, Erzinan Sancakları)', 'Mamuretülaziz Vilayeti (Malatya, Dersim, Mamuretül-aziz Merkez Sancakları)', 'Diyarbakir Vilayeti (Diyarbakir, Mardin, Ergani Sancakları)', 'Bitlis Vilayeti (Bitlis, Muş, Siird, Genç Sancakları)', 'Van Vilayeti (Van, Hakkari Sancakları)', 'Musul Vilayeti (Musul, Şehrîzor, Süleymaniye Sancakları)', 'Müstakil Zor Sancağı (Halep Civarı)' sayılmıştır.

Şemseddin Sami, 1896'da yazmış olduğu 'Kamusü'l-Alam'da' 'Kürdistan'ı şu şekilde tarif etmiştir: "Kürdistan Asya-i garbî'de kısm-ı azâm-ı Memalik-i Osmanîye'de ve bir kısmı İran'a tâbi büyük bir memleket olup, ekseriyet üzere ahâlisi bulunan Kürt kavminin ismi ile isimlenmiştir. Bu taksimat-ı mülkiye ve siyasiye dâhil olmayıp, vaktiyle bizde 'Kürdistan Valiliği' ve şimdi İran'da 'Kürdistan Eyaleti' bu isimle isimlenen memleketin bütününü ihata etmediği gibi, Kürtler dahi dağıntık ve sair akvamla karışık bulunduklarından, Kürdistan'ın hududunu tamamıyla tayin etmek müşküldür."

Diyarbakirli Kürd Said Paşa'nın 1304-1306 yılları arasında 9 cildini yayınladığı 10 ciltlik (10. Cilt yazma halindedir) "Mir'atü'l-Iber (I-IX, İstanbul)" isimli genel tarih kitabında Kürtlerin İran nesline

mensup Kürt'ün evladından geldiği ve Kafkas/Beyaz ırk içerisinde yer aldığı söylenmiştir. Said Paşa, eserinin birinci cildinde, Mezopotamya Coğrafyası'na, 8. cildinde ise, 'Kurûn-ı vustâ'da Diyarbakır (Merwani ve Eyyubi Kürt Devletleri), Musul (Hemdani Kürd Devleti), Horasan ve Luristan'da kurulan devletlere yer vermiştir.

İtalyan (İtalyanca) Kaynakları:

İtalyan Kürdolog Mirella Galetti, 1978 yılında yayınladığı "Curid e Kurdistan in opere italiana del XIII-XIX secolo (Oriente Moderno, LVIII, 11, Rome, pp:563-596. Arapça: The Journal of the Iraq Academy Kurdish Corporation, V:8, 1981, pp:225-300. Kürtçe: Çarçira, 2/1986, ss:29-32,45. İngilizce:

Journal of Kurdish Studies, V:11, 1995, pp:97-112)"makalesinde Ksenefon'dan (Xenophon) başlayarak 19. yüzyıla kadar Domenico LANZA (1718-1782), Vincenzo SAPELLANI (1734-1809) ve Agostin MARCHI'nin (1805-1875) yazma; Marco POLO (1254-1324), Ricoldro da MANTECROCE (1242-1320), Giosaphat BARBARO (1413-1494), Marino SANUDIL GIOVANE (1466-1536), Pitro DELLA VALLE (1586-1652), Maurize GARZONI (1734-1804), Giuseppe CAMPANILE (1762-1835), Rampoldi (1761-1836), Cristina TRIVULIZO (1808-1871), Gartano SOLANELLI (19.yy) ve Alecssandro de BIANCHI'nin (ö.1896) basma eserlerinden hareketle İtalyanca kaynaklarda Kürtlere nasıl yer verildiğini özetçe dile getirmiştir.

William Heude, 1817 tarihli "A Voyage up the Persian Gulf" isimli kitabında bulunan Silêmaniye'nin fotoğrafının altına 'Capital of Kurdistan (Kürdistan'ın Başkenti)' yazmıştır.

R.P. Giuseppe Campanile (1762-1835), 12 yıl boyunca Kürd içerisinde bulunmuş ve 1818 yılında Napoli'de (İtalya) "Storia della Regione del Kurdistan (Kürdistan Mirlikleri Tarihi)" adıyla İtalyanca kaleme aldığı eserinde, Mezopotamya ve Pers sınırları içerisinde bulunan 'Kürdistan ya da Kürtlerin ülkesi'nde, Osmanlı İmparatorluğundan bağımsız olan Bitlis, Hakkari/Şembo, Botan, Behdînan, Soran, Baba, Qelaçolan mirliklerinin tarihinden bahsetmiştir.

Gaspard Drouville, 1825 tarihli "Voyage en Perse fait en 1812 et 1813 (Vol:2, Paris)" eserinde 'Kurdistan' kavramını 'İran ve Osmanlı'da yaşayan Kürtleri', 'Kordestan' ifadesiyle de 19. yüzyılda Kirmanşah ve Kürdistan'da valilik yapmakta olan 'Ali Mîrza Hukûmeti'ni kast ederek kullanmıştır.

Fransız (Fransızca) Kaynakları:

Fransa'da, Kürtlerden bahseden araştırma ve incelemelerin geçmişi 17. yüzyıla kadar geri gitmektedir. 19. yüzyıl ortalarına kadar yapılan çalışmalar daha çok misyoner, gezgin, arkeolog, araştırmacı ve doğubilimcilerin gezi yazılarından oluşmaktadır. Bunlar Jean de Thevanot, Jean Chardin, J. B. Tavernier, P.Am. Jaubert, C.F. Volney, Hommaire de Hell, E. Flandin ve P. Coste, E. Bore, P. Müller-Simonis, H. Hyvernet, Henry Binder ve Jacques de Morgan'dır. 1850'li yıllardan itibaren ortaya konulan çalışmalar ise doğrudan Kürtler üzerine yapılan daha sistemli ve akademik çalışmalardır.

Gezi yazılarından ilki, John Chardin'in kısaca Kürtlere değindiği 1686 tarihli "Voyages du chev. Chardin en Pers et autres lieux de l'Orient (Şovalye Chardin'in İran ve Diğer Doğu Ülkelerine Yaptığı Yolculuklar)" isimli eseridir. Jean de

Thevanot; Mısır, Suriye, Mezopotamya, İran, Ermenistan ve Bağdat'a yapmış olduğu gezilerini 1663 yılında gerçekleştirmiş olsa da, eserini 1689 yılında yayınladığı için (Coyages de M. Thevanot/Bay Thevanot'un Yolculukları) Kürtlerden söz eden ikinci Alman gezgindir.

Dr. Necat Abdulla'nın Fransa kütüphanelerinden hareketle 2009 yılında hazırladığı 478 sayfalık "Bîblografyay Kurdnasî- Kurd û Kurdistan le serçawe Ferensîyekan da/Bibliographie de Kurdologie"de en eski eserlerden 2009 yılına kadar olan 895 Fransızca kaynakta Kürtlere dair bilgi bulunduğu yazılmaktadır.

İngiliz (İngilizce) Kaynakları:

İngiltere'nin Kürtlerle ilgilenmeye başlaması 1800'lü yıllarda bölgeye gönderdiği misyonerler, siyasi nitelik ve amaçlı Doğu araştırmacılar, konsolosluklar ve buralarda görevlendirilen çeşitli istihbarat elemanları ile başlamış ve yıllarca bunlar vasıtasıyla sürdürülmüştür.

İngilizlerin Kürtlerle ilgili yaptıkları ilk çalışmalar diplomat ve yazar James Morier'in yaptığı çalışmalardır. İran Krallık Sarayında danışmanlık da yapan Morier, Doğu'da uzun yolculuklar yapmış ve Kürtlerin yaşadığı coğrafya hakkında birçok eser yazmıştır. 1812 yılında "A Journey Through Persia, Armenia and Asia Minor (İran, Ermenistan ve Anadolu'dan Geçen Bir Yolculuk" ve 1818'de "A Second Journey Through Persia, Armenia and Asia Minor, to Constantinople, Between the Years 1810 and 1816 (1810 ile 1816 Yılları Arasında İran, Ermenistan, Anadolu'dan İstanbul'a İkinci Bir Yolculuk" isimli eserlerini yayınlamıştır.

İngiliz seyyah ve devlet görevlisi Frederick Richard Maunsell, 1894 yılında yayınladığı 'Kurdistan (The Geographical Journal, V:3, No:2, pp:81-92)' başlıklı makalesinde; Erzurum, Erzinan, Dersim, Ağrı, Kirdi, Kirmanşah, Musul ve Diyarbakır bölgesini 'Kürdistan' içinde değerlendirmiş, yazısının sonuna koymuş olduğu 'Map of Central Kurdistan' haritasında 'Merkezi Kürdistan'ı çizmiştir. Maunsell'in İngiliz arşivinde 'WO 33/325' numarayla kayıtlı olan ve yayınlanmamış olan 600 sayfalık çalışmasında ise, İran Kürfezi'nden Erzurum'a kadarki yerleşimlerden ve buralarda bulunan Kürt aşiretlerinden söz etmiştir. 1895 yılında 'A Journey in Persian Kurdistan (The Geographical Journal, V:6, No:5, pp:453-7)' başlıklı makalesini yayınlayan Walter Harris ise Sine çevresinde ikamet eden Talaku, Belilon, Galbari, Kumassi, Orami, Merivan, Manumi, Perpaşi, Lali, Zan, Meraki, Buraki, Şamasur, Şeyh İsmail, Gürgi, Petrevan, Kolesar, Jafakobadi, Braz, Sagaru, Savgan, Lak; Sağuç Bulak çevresinde ikamet eden Mangur, Malkari, Alan-Dulikan, Kului, Govrik, Darmai, Baski-Kolostah; Bane çevresinde Tarjani, Daştali, İktar Dini, Hüseyin Beg aşiretlerinin olduğunu söylemiştir.

Dr. Necat Abdulla'nın İngiliz kütüphanelerinden hareketle 2009 yılında hazırladığı 406 sayfalık "Bîblografyay Kurdnasî- Kurd û Kurdistan le serçawe İngilîzyekanda/Bibliography of Kurdology" isimli çalışmasında en eski eserlerden 2009 yılına kadar olan 870 İngilizce kaynakta Kürtlere dair bilgi bulunduğu notu düşürülmüştür.

Alman (Almanca) Kaynakları:

Almanya'da Kürtler üzerine yapılan çalışmaların geçmişi 18. yüzyıla kadar geriye gitmektedir. İlk çalışmalar büyük çoğunlukla gezginler, subaylar, arkeologlar, misyonerler ve diplomatlar tarafından yapılmıştır. Akademik düzeydeki çalışmalar ise 19. yüzyılın son çeyreğinde yapılmaya başlanmıştır. Carsten Niebuhr'un, 1766 yılında yayınladığı "Reisebeschreibung nach Arabien und Andern Umliegenden Ländern (Arabistan'a ve Diğer Civar Ülkelere Yapılan Gezi Notları)" ilk çalışmadır. J.A. Bergk'in 1799 tarihli "Anadolu, Gürcistan, Ermenistan, Irak ve El Cezire" adlı seyahatnamesinde ise "Kürdistan" adı Batılı bir kaynakta kitap başlığında ilk defa kullanılmıştır.

(Ardı var)

Şahifeni hazırladı: Tahir Süleyman

Sykes-Picos Antlaşması 106 yaşında: Kürt ve Kürdistan...

İbrahim Güçlü

Kürdistan'ı bölen Sykes-Picos Antlaşması 16 Mayıs 1916 yılında yapıldı. Bugün 106 yaşındadır.

Antlaşma, Birinci Dünya Savaşı devam ederken, savaş sonrasında Dünya'nın ve özellikle Ortadoğu'nun kazanacağı statünün oluşturulması için yapılan bir anlaşmadır.

Bu anlaşmanın mucitleri, İngiltere Hükümetinin temsilcisi Mark Sykes ve Fransa Hükümetinin temsilcisi Fransoi Georger-Picot'tur. Bu nedenle de antlaşma, her iki temsilcinin soy isimlerinin bir araya getirilmesiyle tanımlanmaktadır.

Bu kişiler görünürde, Ortadoğu Halklarının Avrupa emperyalist-sömürgeci İmparatorluğu altında daha iyi koşullarda yaşayacaklarına, eğitileceklerine, medenileşeceklerine inanan üst tabakadan, aristokrasiden gelen kişiler. Oysa temel amaçları, İngiltere ve Fransa'nın nüfuz ve egemenlik alanını genişletmektir.

Antlaşmanın mucitleri ve sahipleri çok iyi eğitilmiş olduklarından aynı zamanda Orta Doğu'ya dair derin ve kapsamlı bilgilere sahipler.

Antlaşma, "Sykes-Picot ruhu" diye bir ruh, yani içselleşen parçalayıcı, milletleri ve dinleri mezheplere göre kendi içinde çok doğalmış gibi bölen ve çatıştıran bir ruh yarattı. Bu ruh ve zihniyet, milletleri sadece dışarıdan bölen bir antlaşma olmadı. Aynı zamanda, milletlerin kendi kendilerini değişik toplumsal ve sınıfsal gruplara, mezheplere, hatta milletleri kuzey ve güney, ideolojilere bölerek bir kültürel ve zihniyet belası yarattı.

Bu antlaşma gizli bir antlaşma. Bu antlaşma, 16 Mayıs 1916 yılında yapılıyor. Antlaşma İngiltere'de yapılıyor. Antlaşmanın esas tarafları, İngiltere ve Fransa'dır. Çarlık Rusya'sının da bu antlaşmanın taraflarından biri olduğu ile ilgili farklı görüşler olmasına rağmen, Çarlık Rusya'nın da antlaşmaya taraf olduğu, Çarlık Rusya'sında Ekim 1917 Bolşevik Devriminden ve Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinden sonra antlaşmaya dair yaptıkları açıklama ile açığa çıkmıştı.

Bolşevikler, iktidarlardı döneminde Lenin bu gizli antlaşmayı deşifre ederek, antlaşmadan

çekildiklerini açıklamıştı.

Bu antlaşma yapıldığı zaman, Kürt Milleti, Osmanlı imparatorluğunun egemenliği altında yaşamını yarı-otonom bir şekilde Kürdistan'da sürdürüyordu. Devlet sahibi değildi ve egemenlik hakkını yeterince kullanamıyordu. Araplar da, aynı şekilde Osmanlı İmparatorluğunun egemenliği altında olan bir millettir. Bu nedenle, bu antlaşma yapıldığı zaman, Ortadoğu'da ve hayatı son bulacak Osmanlı İmparatorluğunda en önemli ve tarihi iki aktör olan Kürtler ve Araplar olmasına rağmen, bu antlaşmada onların iradesi hiç önemsenmemiştir.

Bu antlaşma, Osmanlı İmparatorluğu gibi bir sömürgeci imparatorluğun parçalanmasını öngörürken, yeni emperyalist-sömürgeci bir statünün tayinini İngiltere ve Fransız kontrolünde sağlamaya çalışıyordu. Başka bir ifadeyle bu antlaşma, İngiltere ve Fransa'nın emperyalist-sömürgeci sistemini Orta Doğu'ya taşıyordu.

Sykes-Picot Antlaşması, belirli bölgelerin ve ülkelerin Osmanlı İmparatorluğunun elinden çıkarılmasını, egemenlik güçlerinin el değiştirmesini öngörüyordu. Bunu yaparken, Orta Doğu ve Orta Doğu'da yaşamını sürdüren milletlerin küçük parçalara bölünmesini amaçlıyordu.

Bu nedenle Sykes Picot Antlaşması bir böl-yönet antlaşmasıdır.

Sykes Picot Antlaşması, aynı zamanda bir ekonomik nüfuz alanını da genişletmedir. İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'nun başta petrol olmak üzere enerji kaynaklarını ele geçirme antlaşmasıdır.

Sykes Picot Antlaşmasını yapanların çizdiği haritaya bakıldığında zaman, genel olarak Orta Doğu'nun ve milletlerin bölünmesinin bu enerji kaynaklarına göre bir cetvelle çizilmiş gibi olduğu hemen saptanabilir.

Esas olarak da iki egemenlik alanı yarattılar: Irak, günümüzde Ürdün'ün bulunduğu topraklar ve Filistin, İngiltere etkisine; Suriye ve Lübnan da Fransız etkisine girdi.

Sykes Picot Antlaşması esas olarak Kuzey Afrika'yı ele alan bir antlaşma olmamasına rağmen bölünen etki alanları orada da tesirini gösterdi. Arap dünyasının nüfus olarak en büyük ülkesi, tarihsel etkinliği ve merkezi olan Mısır İngiltere yönetimine girdi. Fransa da Mağrip'i nüfuz alanı içine aldı.

Sykes Picot Antlaşması, kendi nüfuz alanları içinde Irak ve Suriye gibi ulus devletleri oluştururken aynı zamanda Arap Nasyonalizminin de tepki olarak gelişmesine kaynaklık etti.

Nasır Döneminde Mısır ve Suriye Birliği için adımlar atılması bunun en somut göstergesiydi.

Arap Milliyetçisi Mişel Eflak'ın Baas Partisini kurmasının nedeni de, öncelikle Irak ve Suriye'nin birleşmesini sağlamak içindi.

Irak ve Suriye birlik yerine düşman oldukları halde, Suriye ve Libya arasında birlik için adımlar atıldı.

Bu projeler, Sykes Picot Antlaşmasının ruhuna ve amacına aykırı gelişmelerdi. Antlaşmanın uygulanmasını zorlaştıran önemli karşı duruşlardı.

2011'deki Arap Baharı'nın gelişmesi de, Araplar arasında birliğin sağlanmasında bir adım, mevcut statükoyu ve sınırları ortadan kaldıracak, devletlerin otoriter ve totaliter düzenlerine son verecek gelişmeler olarak ele alınmaktaydı. Arap Baharı'nın başarısızlığı bu umutları kırdı.

Kürtlere ve Kürdistan'a bakarsak: Türklerin 11. yüzyıl başlarında ilk defa Anadolu'ya gelmeleri, Türklerle Kürtlerin ilk tanışmaları, Kürt-Pers ilişkileri İslam dini atmosferinde gerçekleşir.

Kürtler, "İslam kardeşliği" adı altında, Türklerle Anadolu'nun kapısının açılmasında önemli bir rol oynar. Malazgirt savaşı Kürtlerle Türklerin İslam ve karşılıklı faydalar temelinde gerçekleşir. Bizans (Doğu Roma) imparatorluğu ağır bir yenilgi alır. Kürdistan üzerindeki egemenliği sarsılır. Kürtler bu ilişkilerden bir şey kazanmadığı gibi çok şey kaybetmeye başladılar.

Kürtlerle Türklerin ikinci ittifakı, 1514 Çaldıran Savaşı sırasında Şii İranlılara karşı, Sünni-İslam temelinde gerçekleşir. İdris Bitlis'i liderliğinde 23 Kürt beyliği birleşir. Aslında durum uzun zamandır ilk defa bu kadar Kürt beyliğinin bir araya geldiği bu devir bağımsızlık için elverişli bir ortam hazırladığı halde bu gerçekleşmez. Savaşı Kürtlerin desteğiyle Sünni-Şafii-Hanefi İslam kazanır.

Çaldıran savaşı, aynı zamanda Kürdistan seferine dönüşür. Yüz binlerce Ezidi-Zerdüştü-Alevi Kürt katledilir. Osmanlı'nın deyimiyle Kürdistan zapt edilir.

Çaldıran Savaşı, ülkemizi fiilen ikiye böler.

Kürdistan'ın resmi ve fiili ilk bölünüşü 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşmasıyla gerçekleşir. Bu demektir ki Kürdistan, Sykes Picot Antlaşmasından önce bölünen ve parçalanan bir ülke konumunda. O tarihten sonra Kürdistan, Osmanlı ve Fars İmparatorluğunun egemenliği altına girdi.

Daha önceki satırlarda da belirttiğim gibi Sykes Picot Antlaşması, Ortadoğu ve Kürdis-

tan coğrafyasının bugünkü şekillenmesinde önemli rol oynayan bir antlaşmadır.

Üçlü ittifak ve üçlü itilaf devletleri, Sykes Picot Antlaşmasından iki sene önce kıran kırana bir mücadele ve savaşın içine girdiler. 4 yıl süren bu dünya savaşında İngiltere, Rusya, İtalya, Amerika ittifakı galip geldi. Doğal olarak dünya coğrafyasının şekillenmesi ve yenilen devletlerin şartları kabul etmesi için 19 Ocak 1919'da Fransa'nın başkenti Paris'te barış konferansı düzenlendi.

Kürtler ve Kürdistan için itilaf devletlerinin kendi aralarında gizli olarak hazırladıkları Sykes-Picot antlaşması esas olacaktır. Kürdistan, Lozan Antlaşmasıyla fiilen 4 parçaya ayrıldı ve bölündü.

Böylece 1916'da imzalanan Sykes Picot Antlaşması Lozan antlaşmasıyla Kürdistan'da hayat bulmuş oldu.

Lozan Antlaşmasından sonra Kürdistan artık uluslararası bir sömürgeci.

Kürtler bu statüyü kabul etmez. 4'e bölünmüş, parçalanmış, her türlü milli, insani, sosyal, siyasi, kültürel hakları ayaklar altına alınmış bu duruma itiraz ederler.

Bu gelişme, Kürtlerde "Bağımsız Bileşik Kürdistan'ı" amaçlayan bir nasyonalizmin analiğini yapar.

Sömürgeci Kemalist Devlet döneminde Kürt milli isyan ve başkaldırı gerçekleşir. Bu durum Kürtlerin her şeye karşın ülke-toprak ve özgürlüklerine ne kadar düşkün olduklarını gösterir. Azadi (Şeyh Said isyanı), Koçgiri, Milan, Dersim, Agri (Xoybun) aklı ilk gelenlerdir. Hemen hemen aynı süreç Kürdistan'ın Doğu ve Güneyinde de milli isyanlar gelişir.

Bu milli isyanlar, Kürdistan'ın bölünmüş topraklarını birleştirme, kendileri hakkında tayin edilen emperyalist-sömürgeci statüyü değiştirme, Sykes Picot ve Lozan Antlaşmasını boşa çıkarma milli isyanları ve ayaklanmalarıdır.

Ne yazık ki, bu isyan ve başkaldırıları sömürgeci devletlerin ortak çıkarları ve işbirliği ile bastırılır. Çünkü bilirler ki herhangi bir parçadaki gelişme-kazanım diğer parçaları da direkt olarak etkileyecektir.

Böylece Kürdistan'ın statüsünde bir değişiklik olmaz.

Ama bu milli mücadele günümüze kadar değişik aşamalardan geçerek devam etti.

Orta Doğu'da Sykes Picot Antlaşmasını ortadan kaldıracak topluluklardan biri ve belki de birincisi, ülkesi bölünen ve ülkesinin birliği için mücadele edecek Kürt milletidir.

Ne yazık ki milli isyanlar bu sonucu doğurmadı. Orta

Doğu'da ve Kürdistan'da statüyü değiştiremedi.

Ancak Kürdistan'ın Güneyinde 2003 yılından sonra köklü bir gelişme oldu. Kürdistan Federe bir yapı kazandı. Bu federe yapının ihtiyaca cevap vermemesi, Arap milliyetçiliğinin federal devleti ulus devlet gibi işletme çabaları, Kürtleri bağımsız ve konfederal devlet aşamasına taşıdı.

Kürdistan'ın Güneyi'nde bağımsız ya da konfederal bir devletin oluşumu, Orta Doğu ve Kürdistan statüsünün değişiminin bir başlangıcı olacaktır.

Sonuç yerine...

Sykes Picot Antlaşması, ABD ve Latin Amerika hariç bütün dünyaya, özellikle de Orta Doğu'ya yeni bir düzen getirme zihniyetiyle yapılmış bir antlaşmadır.

Bu antlaşma, emperyalist-sömürgeci ve global bir antlaşmadır. İngiltere ve Fransa için yeni egemenlik ve nüfuz alanlarını yaratmak istemekteydi. Bundan da başarılı oldu.

Bunun için de böl-yönet politikası ve zihniyetini yarattı. Bu zihniyet sonucu ülkeleri ve milletleri her türden bölen ve Orta Doğu'da sosyolojik, ulusal gerçekliklerin dışında bir bölünmeyi, suni ve çatışmacı bölünmeyi yaratan bir antlaşmadır.

Bu antlaşma, çatışmacı ve savaşı bir antlaşmadır. Milletleri kendi içlerinde ve komşusu milletlerle birbirine düşüren; milletleri kategorileştiren bir antlaşmadır.

Bu antlaşma aynı zamanda, bir ekonomik sömürü ve hegemonya antlaşmasıdır. Orta Doğu başta olmak üzere ABD ve Latin Amerika dışındaki dünyada petrol ve enerji kaynaklarını kontrol etme antlaşmasıdır.

Kürdistan'ın bölen Lozan Antlaşması'nın anasıdır. Bunun yanı başında, Kürdistan'ın ve Kürt Milletinin birliği, Kürdistan'ın bağımsız devlet olması, bu antlaşmanın tarihin mezarlığına gömülmesinde önemli ve tayin edici aktör de olacaktır.

Bu antlaşma, bir ruh ve zihniyet yarattı. Bu antlaşmayı yapanların egemenlikleri son bulsa bile, bu antlaşmanın ruhu, böl-yönet, hegemonik zihniyeti içselleşmiş durumdadır. Milletler kendi içlerinde de bu ruhu ve zihniyeti devam ettireceklerdir.

Bu nedenle bu antlaşmaya kapsamlı ve çok yönlü karşı olmak gerekir. Sınırların ve Mevcut Orta Doğu ve Kürdistan statüsünün değişmesi çok önemlidir. Ama yetmez. Zihniyet değişikliğini de yaratmak gerekir.

Diyyarbakır, 17. 05. 2022

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyê? Ev **a**ve.
Bu nêdir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

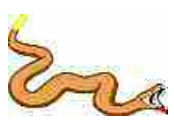
diran

Ev çiyê? Ev dir**a**ne.
Bu nêdir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyê? Ev **a**gire.
Bu nêdir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyê? Ev m**a**re.
Bu nêdir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyê? Ev **b**izine.
Bu nêdir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyê? Ev **b**alone.
Bu nêdir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyê? Ev **b**acane.
Bu nêdir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyê? Ev otomob**î**le.
Bu nêdir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyê? Ev ta**C**e.
Bu nêdir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çiyê? Ev **C**anîe.
Bu nêdir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyê# Ev **C**ûcîke.
Bu nêdir? Bu cûcêdır.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyê# Ev fin**C**ane.
Bu nêdir? Bu fîncandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyê? Ev **ç**ave.
Bu nêdir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyê? Ev **ç**êleke.
Bu nêdir? Bu inêkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

Dd

defter

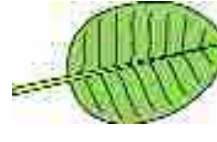
Ev çiyê? Ev **d**eftere.
Bu nêdir? Bu dəftərdır.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyê? Ev **d**are.
Bu nêdir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

Ee

belg

Ev çiyê? Ev **e**lge.
Bu nêdir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çiyê? Ev **e**loke.
Bu nêdir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

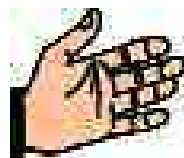
çaynîk

Ev çiyê? Ev **ç**aynîke.
Bu nêdir? Bu çaynikdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

çakûç

Ev çiyê? Ev **ç**akûçe.
Bu nêdir? Bu çəkicdır.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyê? Ev **d**este.
Bu nêdir? Bu əldır.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

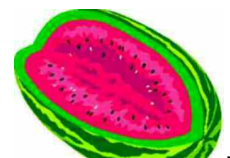
dil

Ev çiyê? Ev **d**ile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyê? Ev **k**ere.
Bu nêdir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyê? Ev **z**ebeşe.
Bu nêdir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

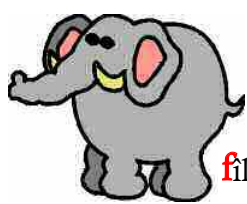
Ev çiyê? Ev **ê**lege.
Bu nêdir? Bu jiletđır.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyê? Ev **h**êke.
Bu nêdir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

Ff

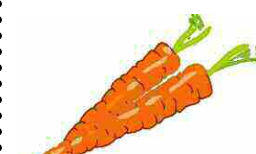
fîl

Ev çiyê? Ev **f**ile.
Bu nêdir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefoant.

fîrok

Ev çiyê? Ev **f**iroke.
Bu nêdir? Bu təyyarəđır.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyê? Ev **g**izêre.
Bu nêdir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çiyê? Ev **g**êziye.
Bu nêdir? Bu süpürgəđır.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

pê

Ev çiyê? Ev **p**êye.
Bu nêdir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

kêr

Ev çiyê? Ev **k**êre.
Bu nêdir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyê? Ev **f**inde.
Bu nêdir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyê? Ev zera**f**eye.
Bu nêdir? Bu zürafəđır.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyê? Ev **g**oreye.
Bu nêdir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

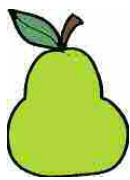

guh

Ev çiyê? Ev **g**uhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухао..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

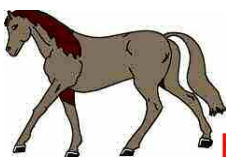
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirc

Ev çîye? Ev hircê.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

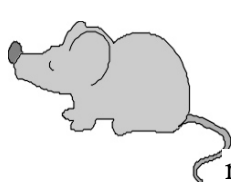
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

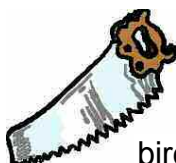
Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjâl

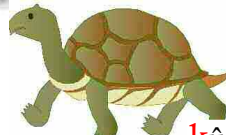
Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nêdir? Bu xərcəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

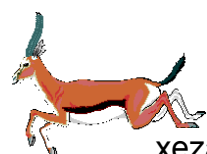
lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

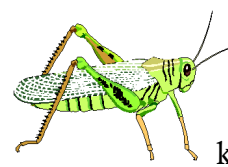
lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

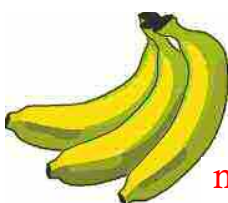
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

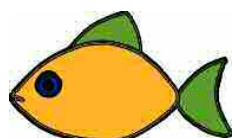
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

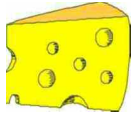

top

Ev çîye? Ev tope.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

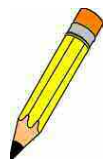
pîvaz

Ev çiye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiye? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiye? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çiye? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiye? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

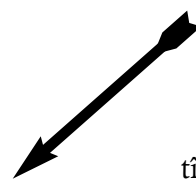
şêr

Ev çiye? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

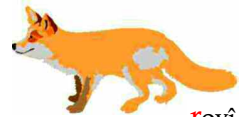
kêwrişk

Ev çiye? Ev kêwriške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiye? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiye? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

Şş

şûr

Ev çiye? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qilncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiye? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

Tt

tiîr

Ev çiye? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiye? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiye? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiye? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiye? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiye? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

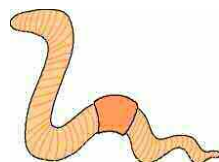
keVok

Ev çiye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

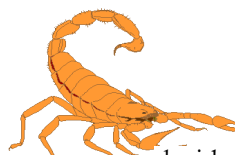
kurm

Ev çiye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiye? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

biVir

Ev çiye? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçaVik

Ev çiye? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

wêne

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şekildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

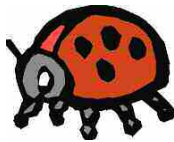

kew

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

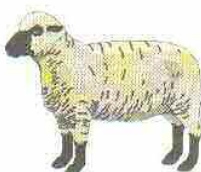
xanî

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это? Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

Ev çîye? Ev xaniye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

berx

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

heyve

Ev çîye? Ev xiyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

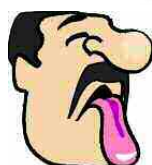

çiya

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

zengil

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngindir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

derzi

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê ji bo beşdarî Davosê bibe ber bi Swîsreyê bi rê ket

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro ji bo beşdarî Korbenda Aboriya Cîhanê Davosê bibe, ber bi Swîsreyê bi rê ket. Serokwezîr Mesrûr Barzanî wê beşdarî paneleke bi navnîşana (Pêkhateyeke Nû ya Asayîşê li Rojhilatê Kurdistanê de) bibe.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî li perawîza korbendê de ku ji 22 ta 26ê Gulanê birêve diçe, wê çend civîn û hevdiştinan bi berpirsên pilebilind, xwedîkar, aborînasên herêm û cîhanê re pêk bîne. Herwiha Serokwezîr Mesrûr Barzanî di civînen xwe de, ji bilî guftûgokirina dawî guhertin û pêşhatên Iraq û herêmê, guftûgoyan derbarê hemcurkirina aborî û çavkaniyên dahatê, girîngiya pêşxistin û çaksaziya di sistema bankî de, dîtina bazarên nû ji bo berhemên çandî yên Kurdistanê, pêşxistina tevgera bazirganî û veberhênanê de dike.

PeyamaKurd

ALFABÊ				DİKARÎ BIXWÎNÎ
KURDÎ			Azerî	
N b/s	ya bi tîpên latînî	ya bi tîpên kirîlî	Latînî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Ii	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şîrîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Hazırladı İsmayıl TAHİR

Başbakan Barzani'nin Davos programı netleşti

Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani, Davos Ekonomik Forumu'nda bölge ve dünya liderleri ve üst düzey yetkili ekonomistleriyle bir dizi önemli konuları görüşecek. Başbakan Mesrur

Barzani, 22-26 Mayıs tarihleri arasında yapılacak olan Davos Ekonomik Formu'nda bölge ve dünya ülkelerinin üst düzey yetkili ve ekonomistleriyle görüşmeler gerçekleştirecek.

Başbakan, yarın başlayacak olan Davos Ekonomik Forumu'na katılmak üzere bugün İsviçre'ye gitti. Edinilen bilgilere göre, Başbakan Mesrur Barzani'nin Davos'ta gerçekleştirecek çeşitli toplantı ve önemli görüşmelerde şu konuları ele alması bekleniyor: Kürdistan Bölgesi'nin ekonomisinin çeşitlendirilmesi, Bankacılık sektörünün geliştirilmesi, Kürdistan'ın tarım ürünleri için yeni pazarların sağlanması ve Kürdistan Bölgesi için ticari kanallarının açılması. Irak ile Kürdistan Bölgesi'nin güvenlik ve siyasi geleceği ile Irak'ta yeni hükümetin kurulması. Başbakan Mesrur Barzani 24 Mayıs 2022'de de "Ortadoğu için yeni güvenlik projesi" paneline katılacak. **Nerina Azad**

Erbil valisi ABD'de diplomatik temaslarına devam ediyor

Bir süredir ABD'de resmi temaslarda bulunan Erbil Valisi Umêd Xoşnaw dün ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Danışmanı, Washington Irak İşleri Yetkilisi ve Mülteciler Grubu Sorumluları ile görüşmeler yaptı. ABD Kürdistan Bölgesi Hükümeti Ofisi'nden yapılan açıklamada, "Erbil Valisi Umêd Xoşnaw ile Kürdistan Bölgesi Hükümet Temsilcisi 20.05.2022 Cuma günü

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Danışmanı, Washington Irak İşleri Yetkilisi ve Mülteciler Grubu Yetkilileri ile görüştüler" denildi.

Xoşnaw'ın görüşmelerde hem Kürdistan Bölgesi Temsilcisi ve hem de Erbil Valisi olarak ABD'ye Kürdistan Bölgesi'ne olan desteklerinden dolayı teşekkürlerini ilettiği, ilişkilerin daha da ileriye gitmesi temennisinde bulunduğu ifade edildi. ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Danışmanı, Washington Irak İşleri Yetkilisi ve Mülteciler Grubu Sorumluları görüşmede Kürdistan Bölgesi'nin dışarıdan gelen mültecilere gösterdikleri insani misafirperverlik konularını överek, ABD ile Kürdistan Bölgesi'nin güçlü bir dostluk ilişkisine sahip olduklarını, bölgede güçlü bir demokrasinin oluşumu için ortak çalışmaya devam

KYB'den 'Çemçemal ve Mahmur'daki SIHA saldırıları'na ilişkin açıklama

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), bugün 3'ü PKK'lı 5 kişinin hayatını kaybettiği Çemçemal'deki SIHA saldırısına ve Mahmur'da bir aracın hedef alınmasına ilişkin bir açıklamada bulundu. KYB Politbürosu, bugün Süleymaniye'nin Çemçemal ilçesi ile Mahmur'daki SIHA saldırısı ile ilgili olarak bir açıklama yayınlarak "güvenlik sorunları ve Türkiye'nin sınırları ihlal etmesinden derin endişe duyduğunu" bildirdi. İlçedeki PKK noktasının bombalandığı ifade edilen açıklamada "Vatan-dışlarımızın kanı kutsaldır ve kutsallığımızın korunmasını ve diyalogun sorunların çözümünde anahtar olarak görülmesini talep ediyoruz" denildi. KYB Politbürosu adına yapılan açıklamada "Güvenlik alanındaki gelişmeleri ve Türkiye'nin sınırları ihlalini büyük bir endişeyle takip ediyoruz" ifadesi yer aldı. Açıklamada ayrıca "Irak hükümetini, Kürdistan Bölgesi de dahil olmak üzere Irak topraklarını ve hava sahasını koruma konusundaki anayasal ve ulusal görevini yerine getirmeye ve bu ihlali diplomatik kanallardan Türk hükümetine bildirmeye çağırıyoruz" denildi. **nerinaazad1.com**

Leyla Qasim'in ardından 48 yıl: Ölümümle binlerce Kürt uyanacak

İdam sehpasına götürülürken "Beni öldürün fakat şu gerçeği de bilin ki benim öldürülmemle binlerce Kürt uyanacak" demişti Leyla Qasim. 42 yıldır dilden dile dolaşan Ey Reqip marşı ile idam sehpasına giden Leyla'yı anlatan çocukluk arkadaşı aynı zamanda kuzeni olan Sadiye Alî Ekberiyar, "Leyla'nın mücadelesini büyüttümlüydü" dedi.

Leyla Qasim, 1952 yılında Xaneqin'de Dalaho Qasim ve Kani'nin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Gece yarısı dünyaya geldiğinden dolayı babası Arapça 'gece' anlamına Leyla ismini koydu. Çiftçi olan Dalaho Qasim ve Kani'nin 4 erkek çocuğu Sebih, Selam, Sefa ve Selah tek kız çocuğuydu. Babası çiftçi olup Leyla 4 yaşında iken Erbil'e taşındı ve yoksulluk içinde yaşamaya başladılar. İlkokulu Wend okulunda okuyan Leyla, derslerinde başarılıydı. Gençlik yıllarında Kürt mücadelesine ilgi duymaya başladı. Ailesi orta öğretiminde sonra 1958 yılında Bağdat'a göç etti. Dalaho Qasim yoksulluk içinde geçinmelerine rağmen kızının eğitim görmesini ve bir mesleği olmasını istiyordu. Leyla ve ailesi Kürdistan'daki gelişmeleri çok yakından takip ediyordu. Leyla çok genç yaşta sömürgeci Baas rejiminin esaretinden kurtulmak amacıyla bağımsız Kürdistan için çalışmaya karar verdi ve ideallerini gerçekleştirmek amacıyla yola koyuldu. Baas rejiminin Xaneqin'i Araplaştırma politikaları yüzünden ailesiyle birlikte Bağdat'a taşınan Leyla Qasim, sosyoloji bölümünü kazandı. Gençlik hareketinin içinde yer alan Leyla ve arkadaşları, Kürt özgürlük mücadelesini Irak'ın başkenti Bağdat'a taşımışlardı. Bu yüzden de Saddam rejiminin hedefi haline geldiler.

Kürt halkının sesini duyurmak için uçak kaçırdı

Bağdat'ta lise öğrenimini tamamlayan Leyla, 20 yaşındayken Kürdistan Öğrenciler Birliği (YXK) ile tanıştı ve onlara destek verdi. Leyla bu dönemde peşmergelere katılma kararını verdi. Leyla peşmergelere katıldığı zaman Kürtler, özellikle Güney'de hassas bir dönemden geçiyordu. 1974'ün baharında Baas rejimi Kürtlere karşı savaş açtı. Kürt ailelerini Bağdat'tan çıkardı. Irak rejimi Qeladize kentini bombaladı. Bombalama sonucunda birçok sivil yaşamını yitirmişti. Bu dönemde Leyla Qasim'a Kürt halkının sesini dünyaya duyurmak amacıyla bir uçak kaçırma görevi verildi. Uçak kaçırma eyleminde Leyla, 4 arkadaşıyla birlikte 24 Nisan 1974'te yakalandı. Hapishanedeyken işkence ve insanlık dışı uygulamalara tabi tutuldu. Ama o asla halkına ihanet etmedi, Kürt özgürlük hareketine daima sadık kaldı. Saddam'ın emriyle Leyla ve 4 arkadaşı 13 Mayıs 1974 tarihinde idam edildi.

'Bizim ölümümüzle binlerce Kürt uyanacak'

Bir kaç gün sonra ise ailesine Leyla'nın idam edileceği haberi verildi. Ferah adında bir Kürt tutukluyu görme gerekçesiyle Ebu Greyb'e giden annesi, Leyla ile görüşme fırsatı yakaladı. İdam edilmeden önce annesiyle kısa bir görüşme fırsatı bulan Leyla, annesine şu sözleri söyledi: "Güzel annem; tasalanma, ben bir dava insanıyım artık. Kürt halkı ve Kürdistan için savaşıyorum. Dün Saddam ve beraberinde bir grup buraya geldi. Beni kandıracağını, ilkelerimden taviz vereceğimi zannediyordu. Hatta mücadeleden vazgeçmem için maddi tekliflerde bulundu. İstedğim okullarda öğretmenlik yapabileceğim vaadinde bulundu. Fakat ben bunları kabul edemeyecek kadar onurlu olduğumu, halkımı satmayacağımı söyledim. Kendimi Kürt ve Kürdistan davasına adanmışım, bu mücadele uğrunda idamı onurla karşıladığımı söylemem üzerine çılgınlaşan koca Saddam'ın ne kadar zavallılaştığını gördüm. Anne bizim ölümümüzle binlerce Kürt insanı uyanacak, özgürlük bayrağımız dal-

galanacak. Ben öldüğümde üzülmeyin, saç örgülerimden bayrak yapınlar!"

'Ölümümle binlerce Kürt uyanacak'

İdam sehpasına çıkarken henüz 22 yaşındaydı Leyla. Yargılama sırasında mahkeme hâkimine, "Beni öldürün fakat şu gerçeği de bilin ki benim öldürülmemle binlerce Kürt uyanacak. Ben Kürdistan'ın özgürlüğü yolunda canımı feda ettiğimden dolayı sevinç ve gurur duymaktayım" diyordu. İdam sehpasına giderken Ey Reqip'i okuyordu Leyla. Kısa süren yaşamında Kürt halkının özgürlüğü ve bağımsızlığı için mücadele etti. İdam sehpasında okuduğu marş dalga dalga Kürdistan dağlarında yankılanıyordu. Kürdistan mücadelesinde yaşamını yitiren ilk kadınlardan olan Leyla, aradan 42 yıl geçmesine rağmen genç kadınlar için bir sembol olmaya devam ediyor. Dönemin zor koşullarında kendini Kürt özgürlük mücadelesine adan Leyla, arkasından gelecek ardıllara gülümsüyordu idam sehpasında. Kürt Özgürlük Hareketi'nde Leyla'nın idam sehpasında başlattığı direniş Kürdistan'ın dört bir yanında meşalelerin ışığında devam ediyor.

'Leyla çok canlıydı'

Leyla'nın hem çocukluk arkadaşı hem de kuzeni olan Sadiye Alî Ekberiyar, Leyla'nın mücadelesini ve çalışma tarzını anlattı. Sadiye, Leyla'nın yaşamına değinerek, "Leyla hiçbir şeyden korkmazdı, o kadar inançlı ve cesaretliydi ki ölüm onu korkutmuyordu. Her zaman öncü olmayı ve önde yürümeyi isterdi. Bu yüzden de yöresel kıyafetiyle, diliyle ve Kürt kültürü ile darağacına gitti. Kendi kültürü ve diliyle baskıcı devlet karşısına çıkan Leyla, bir Kürt kadının yapması gerektiği gibi Kürt marşını okuyarak darağacına yürüdü. Evde de ailesi ona hep destek oluyorlardı. Ben de onunla beraber hareket eden ve ona destek veren ailenin kızlarından biriydim. Ben, kız kardeşleri ve mahalleden daha birçok kadın arkadaşımız her zaman onunla gezerdik. Leyla çok fazla canlıydı" dedi.

'On binlerce Leyla mücadelede ediyor'

Sadiye, Leyla'nın mücadelesine sahip çıkılması gerektiğine dikkat çekerek şunları söyledi: "Tüm Kürt kadınları başta olmak üzeri Kürt gençlerinin de Leyla'nın mücadelesine sahip çıkması gerekir. Onların da Leyla gibi yöresel kıyafetlerine, kültürlerine, dillerine, tarihlerine, topraklarını sahip çıkmalıdırlar. Leyla bizim için mücadelesini miras bıraktı ve buna sahip çıkmalıyız. Bu ruhu kendimizde her zaman yaşatmalıyız. Leyla darağacına giderken 'Benim ölmemle binlerce Kürt uyanacak' demişti ve şimdi binlerce, on binlerce Leyla toprağına, tarihine, diline sahip çıkmak için mücadele ediyor." **NerinaAzad**

ABD'den Türkiye açıklaması

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, Türkiye'nin İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya katılım süreciyle ilgili yaklaşımının Ankara ve Washington arasındaki ikili bir mesele olmadığını söyledi.

Price telekonferans yoluyla düzenlediği günlük basın brifinginde, Washington'un konuyu Ankara'yla görüştüğünü ve yaşanan ihtilafın üstesinden gelineceğinden emin olduklarını kaydetti. Sözcü Price bir soruyu yanıtlarken, "Türkiye'nin, Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımı konusundaki yaklaşımı ABD ile Türkiye arasındaki ikili bir mesele değil" dedi. Price'ın sözleri, dün gazetecilere konuyla ilgili olarak, "bunun ABD'nin bir meselesi olmadığını" söyleyen Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi Sözcüsü Jack Sullivan'ın sözleriyle benzerlik gösterdi.

Finlandiya ve İsveç, Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'yı işgalinin ardından, önceki gün NATO'ya resmen üyelik başvurusunda bulunmuştu.

Batılı liderler, Ankara'nın itirazlarının iki kuzey Avrupa

ülkesinin NATO'ya katılım süreci önünde bir engel teşkil etmeyeceğinden emin oldukları yönünde mesajlar veriyor ancak Türkiye'nin duruşunun nasıl değişeceği konusunda bir yorum yapmıyor. **nerinaazad1.com**

Премьер-министр Курдистана и министр юстиции Нидерландов обсудили сотрудничество в судебной сфере

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 18 мая принял прибывшую с официальным визитом министра юстиции и безопасности Нидерландов Дилан Йешилгёз-Зегериус. Как сообщает пресс-релиз

между Курдистаном и Нидерландами, а также сотрудничество в судебной сфере. После встречи курдский премьер-министр написал в Твиттере, что это был "своевременный обмен мнениями" с целью привлечения к ответственности виновных в военных преступлениях и терроризме.

"...Нидерланды могут помочь укрепить верховенство закона и независимость судебной системы [Курдистана], что имеет ключевое значение для сильной диверсифицированной экономики", — добавил он. Согласно пресс-релизу КРГ, стороны также обсудили важность продолжения поддержки Курдистана в противостоянии "Исламскому государству" и оказании помощи жертвам его преступлений.

Регionalного правительства Курдистана (КРГ), стороны обсудили укрепление отношений

kurdistan.ru

Проблемы Синджара обсудили на брифинге в СБ ООН

Специальный представитель Генерального секретаря ООН по Ираку Жанин Хеннис-Пласшерт вновь призвала к выполнению Синджарского соглашения, заявив, что езидский район превратился в арену для внешних и внутренних деструктивных сил.

Представитель ООН сделала это заявление во время брифинга в Совете Безопасности ООН, посвященного различным темам, связанным с последними событиями в области политики и безопасности в Ираке и Иракском Курдистане.

Езидское население Синджара — района иракской провинции Ниневия — в 2014 году пострадало от геноцида "Исламского государства". Несмотря на изгнание террористов ИГ, местные жители продолжают страдать от проблем с безопасностью, а беженцы не могут вернуться в свои дома. Удаление неподконтрольных государству вооруженных групп, прописанное в Синджарском соглашении, должно было положить начало нормализации ситуации.

"Синджарское соглашение, подписанное Багдадом и Эрбилем в октябре 2020 года, было воспринято (многими) как проблеск надежды: самый первый, но важный шаг в правильном направлении", — сказала Хеннис-Пласшерт. "И в этом контексте также важно отметить, что Синджар все больше превращается в арену для внешних и внутренних деструктивных сил".

"И к настоящему времени всем заинтересованным сторонам следовало бы признать этот факт — несмотря на их благодарность за помощь, и помощь, полученную в прошлом. Вы знаете, никто не говорил, что создание стабильных структур безопасности и управления будет легкой прогулкой".

"Но этого нельзя отрицать: отсутствие четкого механизма координации и реализации, преобладание пристрастных интересов и постоянное присутствие мешающих значительно тормозят

значимый прогресс".

Она также отметила, что сотни езидских семей снова были перемещены в лагеря для беженцев в Курдистане из-за недавних вооруженных конфликтов между иракской армией и вооруженными группами, связанными с "Рабочей партией Курдистана" (РПК).

Хеннис-Пласшерт также прокомментировала обстрелы территории Иракского Курдистана иранскими войсками, назвав их тревожными, разрушительными и опасными.

13 марта иранский "Корпус стражей исламской революции" (КСИР) совершил запуск 12 баллистических ракет малой дальности якобы по "штаб-квартире сионистов" в курдской столице, Эрбиле.

Вице-спикер иракского парламента Шахаван Абдулла сообщил, что привлеченный к расследованию инцидента комитет установил, что иранский ракетный удар был нацелен на дом, принадлежащий гражданскому лицу. Комитет осудил нападение и счел его нарушением суверенитета Ирака. Он также потребовал от Тегерана компенсации пострадавшим от атаки.

Что касается вооруженных групп, действующих вне государственного контроля, глава ООН заявила, что "безрассудный ракетный обстрел, в том числе по

нефтеперерабатывающему заводу в Эрбиле около двух недель назад, остается тревожным и неоправданным".

Она предупредила, что эти атаки направлены на подрыв безопасности и стабильности Ирака в "и без того чрезвычайно нестабильной, политически напряжен-

ной послевыборной обстановке".

"Факты таковы: "ракетные послания", "ракетная дипломатия" — это безрассудные действия с потенциально разрушительными последствиями. Также, подчеркну, Ираку не нужны самопровозглашенные вооруженные арбитры. И я еще раз подчеркиваю огромную важность утверждения власти государства. Если преступники известны, привлечите их. Это необходимо для соблюдения верховенства права".

Что касается отношений между Эрбилем и Багдадом и связанных с нефтью споров между сторонами, Хеннис-Пласшерт отметила: "Как я уже говорила в прошлый раз: дух партнерства и сотрудничества может и должен руководить всеми заинтересованными сторонами, в том числе в отношении недавнего решения Федерального Верховного суда по Закону о нефти и газе КРГ (Регионального правительства Курдистана). Пообщавшись с обеими сторонами по этому вопросу, я убедилась, что выход есть".

Премьер-министр Барзани и уходящий посол Швейцарии обсудили укрепление связей Эрбиля и Берна

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 17 мая принял уходящего посла Швейцарии в Ираке и Иордании Лукаса Гассера, чтобы обсудить пути укрепления связей между Эрбилем и Берном.

Премьер-министр Барзани и посол Гассер также обсудили политическую ситуацию в Ираке, в том числе усилия по формированию нового правительства в Багдаде.

Глава отдела внешних связей Регионального правительства Курдистана (КРГ) Сафин Дизайи, присутствовавший на встрече, сообщил, что премьер-министр поблагодарил посла Швейцарии за его ценный вклад в отношения Курдистана и Ирака с его страной и пожелал ему успехов на следующем посту. Кроме того, стороны обсудили текущие вопросы и укрепление сотрудничества в будущем.

kurdistan.ru

За последние три месяца в Курдистане очищено от мин более 156 000 кв.м

Согласно официальному заявлению, за последние три месяца Курдское агентство по разминированию очистило от наземных мин, взрывоопасных предметов и остатков войны в общей сложности 156 615 кв. м.

18 мая Агентство сообщило, что в ходе одновременных операций в разных районах Иракского Курдистана за последние три месяца было уничтожено 2796 мин.

776 квадратных километров территории Курдистана, в основном в районах вдоль иранской границы, были загрязнены минами. Агентство по противоминной деятельности определило более 3500 земельных участков как "минные поля".

В заявлении сказано, что за последние несколько десятилетий агентство зафиксировало в этих районах 13 521 взрыв, в результате чего погибли или получили ранения мирные жители.

Как сообщило в минувшем месяце агентство "BasNews", более 255 квадратных километров территории Курдистана еще предстоит очистить от наземных мин и остатков войны.

Приграничные районы Курдистана стали свидетелями самых кровопролитных столкновений за восемь лет ирано-иракской войны (1980-1988 гг.). Тогдашнее иракское правительство буквально усеяло приграничные районы противопехотными минами, чтобы предотвратить продвижение иранской армии. Эти мины продолжают уносить жизни спустя 34 года после окончания войны.

ДИПЛОМАТ

№ 19 (483) 18-24 Май 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Несколько слов о курдском национально освободительном движении

Курды несомненно воинственный народ. А воинственность – это синоним силы духа. Только за последние 100 лет на территории Курдистана было больше восьмидесяти восстаний, т.е. война за свободу и независимость Курдистана не прекращалась ни на один день.

Что только не использовали

ныи народ с очень древней историей, богатой культурой, литературой, самостоятельным языком, который гораздо древнее чем иранские языки, к числу которых его относят. Народ, создавший за свою историю десятки государств и несколько империй. Народ, который тысячами жителями живет на своей земле.

себя ярмо рабства.

Да, к сожалению, еще есть люди, которые, служа интересам оккупантов, пытаются отделить в отдельные народы курдов говорящих на других диалектах курдского языка или принадлежащих к другой курдской конфессии, создающих общества на основе племен, коих в курдском народе сотни, пытающихся развязать вновь братоубийственную войну между различными курдскими конфессиями, партиями, племенами, но с каждым годом они все больше и больше терпят поражение. Потому что курды стали понимать, что вне зависимости от того, кто к какой религии относится, вне зависимости от того, кто к какому племени относится, вне зависимости от того, кто к какой партии или движению относится, вне зависимости от того, на каком диалекте говорит, все мы представители одного народа, все мы дети одной матери и одного отца, все мы дети одной земли, которую еще с незапамятных времен называли то Гордиеной, то Кардуниязом, то Курдистаном – что во всех переводах означало Страна курдов, Земля курдов.

Друзья мои, братья и сестры мои, не останавливайтесь на достигнутом. Кто на каком уровне не может - служите своему народу, спланивайтесь, помогайте друг другу, развивайте свой уровень, изучайте свой язык, свою историю, научитесь любить свой народ, не поддавайтесь демагогии о каком-то религиозном братстве, не обращайтесь внимание на те ярлыки, которые на вас клеят оккупанты, не сдавайтесь и не предавайте свой народ! Только низкие душой люди могут предать свой народ и свою Родину! За всю историю человечества еще не было армии, которая смогла бы покорить народ, который един, целеустремлен и патриотичен.

И я убежден, что скоро наступит тот день, когда о курдах скажут: - Это великий народ, это талантливый народ, это образованный и целеустремленный народ, который, не смотря на все лишения, на все невзгоды, добился права называться курдом и жить в независимом государстве!

Анаре Барие Бала
(Зердеште кал)
19.05.22

оккупанты чтобы сломить курдский дух и уничтожить их как этнос – и танки, и пушки, и самолеты, и дроны, и химическое и даже бактериологическое оружие, но им так и не удалось подавить курдов. Курдский народ не только не сломился, но и шаг за шагом идет к своей заветной цели, отдавая на этом пути сотни, тысячи, десятки тысяч жертв.

Сегодня вопрос независимости Курдистана – это уже не вопрос десятилетий и столетий, а вопрос нескольких лет.

Ныне наступила эпоха перемен. Политическая карта мира меняется на глазах. На месте великого и могучего Советского Союза сегодня 15 независимых республик. На месте Югославии – 6 независимых государств и Косово, которое признано независимым частично. Начался парад распадов. Народы все больше и больше принимают решение жить самостоятельно и самим решать свою судьбу, чем быть в составе другого государства и зависеть от него.

Революция, начавшаяся в Курдистане почти сто лет назад, вошла в свою последнюю стадию. Если еще совсем недавно о курдах в мире не знали практически ничего и представляли их как отсталый народ, бегущий по горам с автоматами на плечах, произошедший, не понятно, то ли от турков, то ли от персов, то сегодня курды доказали, что это самодостаточ-

Народ, который дал миру сотни, тысячи великих имен. Народ, который не склонил своей головы ни перед одним оккупантом, которых за всю многотысячелетнюю историю курдов было не мало. И этот народ имеет право создать свое государство, как и десятки других народов.

Если сравнить курда в начале 20 века и ныне, то это два совершенно разные люди. Нынешний курд избавляется от религиозных предрассудков, от феодального мышления, он стремится получить знания, он изучает свою историю, он служит не интересам своего рода, племени, аги или бека, не интересам своей конфессии, а интересам своего народа. Сегодня созданы сотни организаций по всему миру, которые занимаются воспитанием молодого поколения в духе патриотизма и любви к Родине. Если еще вчера некоторые курды стеснялись говорить, что они курды, то сегодня они говорят об этом с гордостью. Даже те курды, которые в результате ассимиляционной политики государств оккупантов потеряли свои корни и называли себя турками, персами, арабами, ищут свои корни и возвращаются в курдский народ.

Курдский народ как птица Феникс, вновь возродился и осветил Восток духом свободы, демократии, религиозной и национальной терпимости! Курдский народ проснулся, и всеми силами сбрасывает с

Премьер-министр Барзани прибыл в Давос

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани прибыл в Давос для участия в ежегодном саммите Всемирного экономического форума (ВЭФ).

"Я нахожусь в Давосе на ВЭФ-22, чтобы присоединиться к международным дебатам — поделиться с политическим и деловым сообществом нашими взглядами на новые торговые пути, продовольственную и энергетическую безопасность, а также на политические события и события в области безопасности", — написал курдский лидер в Twitter.

Ранее днем Региональное правительство Курдистана (КРГ) заявило в пресс-релизе, что во время выступлений в Давосе премьер-министр будет говорить об экономической диверсификации, банковском деле, новых рынках для сельскохозяйственного потенциала Курдистана и возможностях для региональных торговых путей в Курдистане.

Он также обсудит "инвестиции в полезные ископаемые, нефть, газ и возобновляемые источники энергии", а также "безопасность и политические события в Ираке и регионе, включая усилия по формированию нового правительства".

Помимо серии встреч с высокопоставленными правительственными чиновниками, бизнесменами, а также экономистами в кулуарах мероприятия, премьер-министр Барзани также выступит во время панельной дискуссии под названием "Новая архитектура безопасности на Ближнем Востоке". Ожидается, что в ежегодной встрече Всемирного экономического форума, которая пройдет в швейцарском горнолыжном курорте Давос с 22 по 26 мая, примут участие более 50 глав правительств.

kurdistan.ru

СМИ: из-за недопоставок иранского газа Ираку не хватает электроэнергии

Ирак столкнулся с нехваткой электроэнергии из-за сокращения Ираном поставок природного газа, - сообщил сегодня портал Shafaq News со ссылкой на источник в министерстве электроэнергетики Ирака. "Снижение объема поставок иранского газа в Ирак в течение последних суток привело к сокращению производственной мощности генерирующих электричество установок и уменьшению количества часов подачи электроэнергии в Багдаде и ряде других провинций", - отметил источник, передает ТАСС.

Ирак сильно зависит от поставок электроэнергии, а также топлива для своих электростанций из Ирана, ежедневно импортируя до 50 млн кубометров природного газа, однако Иран периодически снижает или полностью приостанавливает экспорт из-за внутреннего дефицита или невыполнения Багдадом финансовых обязательств.

kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Ramiz Qərib

Xüsusi müxbir:

Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500